

Et subdit, quod omne quippe corpus in omne corpus possit mutari: non defuerunt, quia si converterent corpus aliquod, siue terrenum, siue celeste conuerteretur in animam, fierique naturam incorpoream, nec quemquam sensisse scio, nec fides habet. Igitur ex ipsa transmutatione rerum, ut quia credibile est secundum Augustinum, quodlibet corpus posse mutari in quodlibet corpus, & quia absurdissimum est secundum ipsum, corpus quodcunque posse mutari in animam, siue in substantiam spirituales, vel de conuerso, consequens est, talia esse immaterialia: Quia si haberent materiam proprie dictam, vel si haberent in se aliquid, quod esset potentia putæ, possent huiusmodi transmutationem suscipere. Nam una pura potentia non magis respicit aliquem actum, quam alia. Ideo saltem virtute diuina quæcunque forma, potest induci in quamcunque puram potentiam. Propter quod in substantijs spiritualibus non est aliquid, quod sit pura potentia, quia in huiusmodi puram potentiam posset induci forma corporalis, & etiam quæcunque forma, quæ potest induci in puram potentiam.

Quarta via ad hoc eadem sumitur ex opere, vel ex actione, quæ attribuitur substantijs separatis: cuiusmodi est intelligere. Nam semper in cognoscente sunt ipsa cognoscibilia. Ideo dictum est, quod licet res sit volita, ut est in se ipsa, est tamen cognita, ut est in cognoscente, sed in hoc fuerunt decepti antiqui: quia crediderunt res cognitæ secundum naturas, & materialiter debere esse in cognoscente. Ideo posuerunt animam compositam ex elementis corporalibus, ut terram cognosceret terra: aquam aqua: & sic de elementis alijs:

put Empedocles opinatus est, ut in primo de anima recitatur. Attamen non sic est: quia non secundum modum materiale, sed magis secundum quandam expressionem formalem oportet cognoscibilia esse in cognoscente. Cognitio ergo semper præsupponit quandam immaterialem modum recipiendi. Nam & sensus, qui est cognitio infima: dicitur suscipere speciem sine materia. Vnde & in secundo de anima declaratur, quod hoc est commune omni sensui, quod est susceptius specierum sine materia. Sicut enim cera recipit similitudinem sigilli aurei sine materia auri, sic & sensus recipit similitudinem specierum sensibilibus, non recipiendo ipsam materiam sensibilem. Et quia immaterialitas facit cognitionem, immo ubicumque est cognitio aliqua, ibi est aliquis immaterialitatis modus. ipsa vero materialitas cognitionem impedit: oportet secundum esse materiale, & immateriale distinguere non solum cognoscens a non cognoscente, sed etiam cognoscens excellenter a cognoscente non excellenter. Videmus enim, quod plantæ solū immutantur materialiter: sicut immutantur corpora naturalia: ideo nullam cognitionem habent: nec aliquid sentiunt: Animalia vero, quia quantum ad eorū sensus, habent quandam modum suscipiendi immateriale: quia eorū sensus, ut diximus, est susceptius specierum sine materia: ideo cognitio-

nem habent. Distinguemus ergo tres gradus in existibus, siue in viventibus quæ quædam viuētia & materialia habent, & solum materialiter immutantur, ut plantæ, & talia nullam cognitionem habent. Quædam vero materiam habent, sed immaterialiter immutantur, ut animalia sensibilia: quæ licet materiam habeant, tamen quodammodo immaterialiter immutantur: quia per eorū sensus suscipiunt speciem sine materia, & talia viuētia sentiunt, & habent cognitionem sensitivam. Quia si non esset dare tertium gradum in viventibus, videlicet, quod aliqua viuētia essent, quæ nec materiam haberent, nec materialiter aliquid recipere: non esset aliqua altior cognitio, quam cognitio sensitiva. Ergo si Angeli intelligunt: non solū oportet, quod nihil materialiter recipient, sed etiam necesse est, quod ipsi in se materia careant: quia si materiam haberent, & solum speciem sine materia reciperent: quia hoc est sentire: esset in eis sensus non intellectus.

Possumus autem, & hoc aliter declarare. Dicemus enim, quod aliqua viuētia sunt, quæ nullam cognitionem habent: aliqua vero, quæ cognoscendo non possunt particularia transcendere: aliqua vero, quæ de ipsis rebus vniuersalem cognitionem habent, & in hoc tertio genere sunt spirituales substantiæ. Nam & in nobis ipsis experimur: quia possumus intelligere naturam vniuersalem abstractā à conditionibus materiæ. Plantæ ergo, quæ recipiunt omnino materialiter, nihil cognoscunt: sensus autem quia recipit sine materia, cognoscit particulare: Intellectus vero, quia cognoscit vniuersale, non solum recipit sine materia, sed etiam recipit sine conditionibus materiæ: cū ipsum vniuersale, quod est suum obiectum, à conditionibus materiæ sit abstractum. sed quicquid recipit sine materia, & sine conditionibus materiæ: non habet in se materiam: quia si haberet in se materiam, reciperet secundum conditiones materiæ.

Sed dices: Ipsum vniuersale, quod est obiectum intellectus, est natura composita ex forma, & materia. Nam si intelligo naturam aquæ: dato quod non intelligā hanc naturā, & hanc aquam; tamen quia ipsa aqua est compositio ex materia, & forma; intelligendo huiusmodi naturam, intelligo aliquid compositum ex materia, & forma. Quia si ipsum vniuersale, quod est obiectum intellectus, habet in se materiam, & formam: non videtur inconueniens, quod ipsa substantia spiritualis intelligens vniuersale, sit etiam sic composita.

Aduertendum ergo, quod alius modus est ex eo, quod res est in se, & ex eo, quod ab intellectu consideratur. Nam in essendo, forma recepta in materia, trahitur ad modum materiæ: quia ibi recipitur per modum materiæ. sed cum res intelligitur, & consideratur: tunc materia trahitur ad modum formæ: quia non intelligitur nisi per formā, & ut perfecta per formam intelligitur. Et inde est, quod omnes partes posite in diffinitione, dicuntur formæ, quod non est intelligendum: quod ipsum genus in diffinitione positum, non possit dicere quid compositum ex materia, & forma: sed

quia

Gradus tr
in entib
vel viue
bus.

Gradus v
uentū al
modo d
claratur

Vniuersa
an sit co
positum
materia,
forma.

Res in f
& ab inte
lectu cōsi
deratū dicit
simodē.

Diffinitio
nis part
oēs sūt sc
mæ quon
2. Phyl. 2
& vide
Doct. loc
citato.

T. c. 25. 77.
79. & 3. lib.
t. 1. 30. 37.
38. & vide
Aegidium
quod 5. q. 5.
sub principium.

T. c. 121. &
& 138. & vi
de Doct. t. c.
131. Quod 2.
5. q. 2.

Lib. 1. c. 92.
Cælū hoc,
& in se de-
clarat quom-
modo sit
materia, &
quomodo forma,
& vide pro
hoc Doct.
quod 2. q. 7.
Auer. autē
9. Meta. 17.
ait: Cælum
nihil pro-
hibet, ut sit
materia, sed
prohibet, ut
sit forma. i.
secundum in-
telligentia.
Vide id pro
ble. 103
Zimara.

quia ibi trahitur materia ad modum formæ, & non ingreditur diffinitionē, nisi ratione formæ. Sic etiā cum Philosophus ait in libro de cælo, & mūdo: cum dico hoc cælum, dico materiam: cū dico cælū, dico formā. Hic, n. est intelligēdum, quod in hoc cælo particulari non sit materia, & forma, sed sit materia tantum: nec est intelligen- dum, quod ipsum cælum secundum se, sed non secundum esse signatum consideratum, non sit compositum ex materia, & forma, sed sit tan- tum forma. ridiculum enim esset credere, quod cælum particulariter sumptum esset materia tā- tum, & vniuersaliter acceptum esset forma tan- tū. Sed quia cælum prout est hoc, & prout ha- bet esse signatum, forma trahitur ad modū ma- teriæ: ideo hoc cælum indicat ipsam materiam: in esse autem non signato, quia materia trahitur ad modum formæ, ideo dicere cælum, est dicere formam. Quare si in cōsideratione intellectuā- li etiam ipsa materia trahitur ad modū formæ, oportet substantiam spirituales intelligentem esse ipsam formam, & non habere in se materiā. Si enim haberet in se materiam, tunc forma rece- pta in ea haberet esse materiale. & quia quantū ad esse, forma trahitur ad conditiones materiæ: licet, quod cōsideratur, possit habere materiam tractam ad conditiones materiæ; tamen, quod est in materia, semp trahitur ad cōditiones mate- riæ. si ergo substantia spiritualis esset forma in materia recepta, in ea haberet conditiones ma- teriæ. Nunquā ergo posset repræsentare si- ne conditionibus materiæ, propter quod per ta- lem formam non possemus vniuersale cognosce- re. Dicemus ergo, quod cognoscens non recipit materialiter, sed formaliter: recipit tamen ma- gis, & minus formaliter: secundum quod est ma- gis, & minus excellēs cognitio: ut intellectus re- cipit magis formaliter, quā sensus: Modus enim recipiendi ipsius sensus, est modus medius inter modum omnino materiale, secundum quem recipiunt plantæ, & omnino formalem: se- cundum quem recipit intellectus. Plantæ ergo recipiunt omnino materialiter: intellectus autē omnino formaliter: sensus vero recipit aliquo modo materialiter, quia recipit cum conditioni- bus materiæ, & aliquo modo formaliter, quia recipit sine materia. Dicere autem, quod intel- lectus, qui recipit omnino formaliter (quia nec cum materia, nec cum conditionibus materiæ) habeat in se aliquid, quod sit potentia pura: est omnino inconueniens. Nō posset enim anima per intellectum recipere sic formaliter formas, ut requirit cognitio intellectuā, si haberet in se materiam, vel aliquid, quod esset potentia pura. August. tamen 7. super Gen. ad litteram, arguit animam non esse corpoream; quia in sua propria operatione, ut intelligere, se auertit à corpore, & à sensibus corporis. Vnde ait: Ipsa vero anima cum aliquid vult intelligere, vel Deum, vel di- uina, vel etiam seipsam, suasque considerare vir- tutes, ut aliquid veritatis comprehendat: ab hac ipsorum quoque oculorum luce se auertit, i. se

To. 1.
Anima ef-
se incorpo-
rea quia ra-
tione cogno-
scitur.

A uertit ab istis corporalibus, quæ luce corporali cognoscuntur, ut possit intelligere, & ut possit suā operationem exercere. Arguit etiam idem Au- gust. in eodem libro, quod anima sit incorporea. quia habet in se quædam longè dissimilia à cor- poribus. Vnde ait: Habetque ipsam numerabi- lia longè dissimilia cū generi corporum, quæ non nisi intellectu, atque ratione conspiciat. Propter quod concludit animæ naturam nō es- se corpoream. Et sicut ipse his duobus vijs probat, animam non esse corpoream, quia in intel- ligendo se, abstrahit à corpore. & quia habet in se quædam longè dissimilia à corporibus: sic pos- sumus nos arguere, ipsam esse immaterialem q̃a intelligendo abstrahit à materia, & quia habet in se quædam longè dissimilia à rebus materialibus. **B** Recipit enim intellectus, ut diximus, omnino formaliter, q̃ est recipere longè dissimiliter à materia. Quare consequens est, q̃ substantia spi- ritualis ex ipsa sua operatione intellectuāli con- cludatur carere materia. Et si inueniatur aliqua cauillatio, q̃ non ex quolibet intelligere animæ, vel substantiæ spiritualis, arguamus ipsam imma- terialem esse: cum possit substantia spiritualis ad- mitti ad intelligendum nudè, & apertè diuinam essentiam: omnino rationi repugnat, q̃ substan- tia spiritualis habeat in se materiam propriè, vel aliquid, quod sit pura potentia, cum possit intel- ligere Deū, q̃ est actus purus, in quo nulla nulla potentia. Nullum enim materiale potest eleua- ri ad cognoscēdū aliquid immateriale. q̃a q̃cūq̃ res materialis recipit, per modum materiæ reci- pit, ut ex hoc immaterialia cognoscere nō possit. **C** His visis, volumus soluere auctoritates, & rationes in oppositum, & etiam argumenta in contrarium facta. Cum ergo dicitur, quod Philosophus huius opinionis esse videtur, quia in 2. Metaph. secundum translationem Com- ment. dicit, q̃ fuit modus erroris eorum. i. anti- quorum Philosophorum. quia posuerunt mate- riam elementum corporum, & non posuerunt eam elementum non corporum. ex quo videtur velle, q̃ ipsa non corpora, & ipsa incorporea materiam habeant. Dici debet, hoc argumentū procedere ex falso intellectu litteræ. Cum enim dicitur, q̃ errabant antiqui. quia ponebant ma- teriam elementum corporum: non corporum autem non; hoc, quod dicitur corporum, & nō corpū, debet construi intransitiuè: non trā- sitiuè. Est enim sensus, antiquos errasse. quia po- suerunt materiam elementum corporum. i. de numero corporum. quia dixerunt materiam esse corpus. Nam quidam posuerunt materiā esse aerem; quidam aquam. Nullus autem antiquo- rum sciuit dicere materiam esse puram poten- tiam, & esse non corpus, sed omnes posuerunt, eam esse corpus. Errabant ergo Philosophantes antiqui quia posuerunt materiam esse elementū corporum. i. de numero corporū: & quia dixe- runt materiam esse corpus, cum debuissent eam posuisse non corporum. i. de numero non cor- porū, & debuissent dicere materiā nō esse corpus. **D** Quod

1. Met. c. 11.

Quod autem addebatur de Comentatore, qui exponens dictum Philosophi in 8. *Meta.* q. intelligentiæ sunt entes præter omnem materiā intelligibilē, & sensibilē, ait: Hoc id est dictū, quia non habent materiā, nec naturā, nec mathematicā; Dicit debet, quod nunquam materia separatur à quanto: hoc autem quāvis verum sit, hanc tamen veritatem nimis ardentem tenuit Commentator, ut quasi propter hoc, tractatum illum de substantia orbis componeret, ut ostenderet quantitatem non solum semper materiæ coniunctam esse, sed etiā tantam coniunctionem habere ad materiam, ut ab ea expoliari non posset, sed oporteret ipsam quantitatem secundum spūm esse indeterminatum, formam substantialem præcedere. Cum ergo tanta sit unio quantitatis ad materiam: cum quantitas dupliciter considerari possit, vel secundum esse, quod habet in sensibilibus, vel prout per considerationem est à sensibilibus separata; erit duplex acceptio materiæ, vel prout est coniuncta quantitati secundum esse, quod habet in sensibilibus, & sic est de consideratione Naturalis, vel prout est coniuncta quantitati: prout per considerationem est à sensibilibus abstracta, & sic dicitur esse materia mathematica. Tertium autem modum materiæ dare non poterimus: videlicet, quod non solum secundum considerationem, sed et secundum esse sit à sensibilibus separata. Negās ergo Commentator materiam naturalem, & mathematicam ab intelligentiis, negat ab eis omnem materiam, quia, ut diximus, materia vel est coniuncta sensibilibus secundum esse, & secundum considerationem, vel est coniuncta sensibilibus secundum esse, sed non secundum considerationem. Tertius autem * modus materiæ dari non potest, quod secundum esse, & secundum considerationem sit materia à sensibilibus separata, & quia non est dare nisi duplicem modum materiæ: sufficiebat, Commentatorem duplicem materiam ab intelligentiis negasse.

Quod autem addebatur de Boetio in libro de unitate, & uno, quod Angelus, & anima non sunt quid unum simplicitate, sed unione simplicium, ut unione materiæ, & formæ: dici debet, quod * liber ille non est Boetij: nec redolet stilū eius. & quia non est liber authenticus: ideo sollicitum esse de opinione eius, vel de opinione viri non authenticici, non est approbandum. Quod si tamen aliquis proteruire veller: dicēs illum esse Boetij, dicemus sic exponēda esse dicta Doctorum, & Sanctorum in una parte, quod non contradicant dictis eorum in alia parte. Cum ergo Boetius in li. de duabus naturis, & una persona Christi, quem fecit contra Euthicem, & Nestorium, dicat, quod omnis natura incorporea substantiæ nullo innititur materiæ fundamento: oportet dictum illud de unitate, & uno, si sit liber Boetij: exponere, quod accipiat ibi materia, & forma pro aliquo materiali, & formali: non autem pro materia propriè, cum planè alibi asserat, ut patet in auctoritate proposita, incorpoream substantiam nullo inniti materiæ fundamento,

A Quod autem dicebatur de Anicebron, quod hoc sensit in libro de fonte vitæ: dici debet, quod in hoc Anicebron sanam mentem non habuit, sed erravit: sicut in multis locis in libro illo erravit. Insuper laudat eum de fonte vitæ, sed magis meruisset illi liber nomen oppositum: cum non solum circa existentiam rerum, sed etiam circa actiones entium multos errores contineat.

Quod autem addebatur de Augustino, quod in 12. Confess. datur hæc expositio, quod in principio fecit Deus cælum, & terram. i. in verbo suo si bi coeterno fecit Deus informem materiam spiritualis, & corporalis creaturæ; Dicit debet, quod ut apparet ibidem, non loquitur secundum opinionem propriam, sed secundum opinionem aliorum. Unde ait, quod alius est, qui dicit, quod in principio fecit Deus cælum, & terram: quasi diceret, quod de expositione illius verbi sunt diversæ sententiæ, quia quidam exponunt sic: quidā sic: Vel possumus dicere, quod si illud dictum est de intentione Augustini dicemus, quod certum est, quod materia rerum corporalium non fuit facta sine omni forma: Dicitur. n. materia illa corporaliū creata informis: non priuatione omnis formæ, sed comparatione formosiorū, ut dicit Aug. 12. super Gen. Erat ergo illa materia informis, quia non habebat omnium formositatem, quam erat habitura. Erit ergo sensus, quod Deus in principio fecit * materiā informem corporalis, & spiritualis creaturæ. i. fecit corpus, & spiritum informem: non habentem omnem ornatum, & omnem formositatem, quam erat habiturus. Materia itaque informis corporalis, & spiritualis creaturæ non accipitur ibi pro ipsa materia, sed pro ipso corpore, & spiritu informi, quē postea Deus formavit, & ornavit. prius enim intelliguntur angeli producti, & postea intelligunt fuisse ad creatorem conversi, & ex hoc fuisse formosi facti. Quare, & si non tempore, origine tamen eorum informitas formositatem præcessit: immo etiam, & tempore præcessit, quia non statim cum fuerūt creati, fuerunt beati, & per consequens non fuerunt plenè ad Creatorem cōversi, & omnino formosi.

Quod verò addebatur de August. super Gen. ad litteram, quod de subiecta creatura Deus fecit animam, & quod sicut in carne non quærimus solam rationem, quomodo facta sit, sed etiam materiam, de qua facta sit: sic etiam & in anima debet quæri materia, de qua facta sit; Dicit debet, quod ibi Augustinus non loquitur asserendo, sed magis inuestigando, & veritatem inquirēdo. Unde & in eodem libro intuit, quod materia animæ non potest esse corpus: nec etiam aliquid irrationale, nec etiam aliquid rationale. De nulla ergo materia facta est anima, quia non de materia rationali, quia non potest fieri anima ex anima: nec angelus ex anima: nec ex materia corporali, nec ex materia irrationali: ex nulla ergo materia facta est anima. Quia si tamen aliquis dicere veller, hoc fuisse de intentione Augustini, quod anima esset facta ex aliqua materia: ipsa verba Augusti,

Materia naturalis, & mathematica.

* Materiæ modi quor. Sed D. Bon. tertium ex eo quod ait modum materię, quam vocat Metaphysicā, & ex eo ait Angelos esse cōpositos. li. 2. s. 2. d. 3. ar. 1. q. 2.

* Liber de unitate, & uno non est Boetij, quia non est authenticus.

Anicebron fontem vitæ, sed potius fontem mortis dici debet, ut alibi D. Bon.

Tomo 3.

* Materia rei corporalis, & spiritualis quæ intelligitur informis.

Angeli quæ in formam creati.

Animæ materia quæ.

August. seipsa soluūt. Nam, vt ait, pro suo genere querenda est materia animæ. Et, vt subdit, Si anima quid incommutabile esset, nullo modo eius quasi materiæ querere deberemus. inuatur enim anima à vitijs in virtutes, & econuerso. Non ergo queremus materiam animæ, de qua fiat quantum ad esse, sed ponemus ibi materiam, quomodo ex vitio fiat virtuosa, vel econuerso: materia autem huius est ipsa anima. Anima, n. vna, & eadem existēs: nec est virtuosa, nec vitiosa. erit ergo anima materia animæ vitiosæ, vel materia animæ virtuosæ: sicut, quia eadē materia nunc est sub forma ignis, nunc sub forma aque: ideo illa materia est materia ignis, & aque. Aīa ergo nō simpliciter, sed aīa vitiosa, & virtuosa, hēt pro materia ipsam animam, quæ potest & ornari virtute, & maculari vitio. Quod si tamen aliquis asserere vellet, q̄ etiam anima quantum ad essentiam haberet materiam, de qua fieret: dicemus, q̄ ibi pro materiā est ipsa essentia animæ: quæ perficitur per suum esse: quasi materia per formam. quia ergo anima hoc modo creatur, quia sua essentia perficitur per esse: dicitur anima esse producta, ex materia. quia producta est, & facta in rerum natura ex sua essentia accipiente esse, & perfecta per esse.

Quod vero addebat, q̄ angelus seipsum mouet, ideo oportet in angelo dare aliqua duo differentia realiter. quia idem secundum idem, & respectu eiusdem: non potest esse mouens, & motum; Dici debet, q̄ propter huiusmodi moueri seipsum: non dabimus in angelo duas res componentes naturam, sed dabimus ibi duas potentias realiter differentes: intellectum, s. & voluntatem. Nam, quia intellectus mouet voluntatem, & econuerso: angelus mouet seipsum. quia est diuisibilis in duas partes potentiales: quarū vna est mouens, & alia mota. vt per intellectum mouet seipsum ad volendum, & per voluntatem ad intelligendum.

Quod autem addebatur de potentialitate, & q̄ potentialitas per se, & primo conuenit materiæ, & ideo quicquid habet potentialitatem habet per materiam; Dici debet, q̄ potentialitas materiæ, & animæ, vel, cuiuscunque substantiæ spiritualis: est omnino æquiuocē. quia potentia materiæ est potentia pura: nihil autem est in substantia spirituali, quod sit pura potentia: vel potentia materiæ est ad formas sensibiles, vel ad aliqua sensibilia: potentia autem substantiæ spiritualis est ad intelligibilia: Primum ergo in aliquo genere est causa omnium aliorum, quæ sunt post quando illa accipiuntur vniuocē, & secundum rationem vnam. Si, n. aliquid primo esset acutū in humoribus: esset causa omnium acutorum in humoribus: non autem esset causa omnium acutorum in magnitudinibus, vel omnium acutorum in sonis. quia acutum hic, & ibi non sunt vniiformiter sumpta, licet vnum secundum aliquam similitudinem sumatur, & imitetur aliud. Nam sicut acutum in humoribus est illud, quod benè pungit gustum: ita acutum in

A magnitudinibus est illud, qd̄ velociter transit, & benè pungit corpus. & acutum in sonis est illud, quod velociter scindit aerē, & benè pungit auditum. Sic potentia materiæ corporalis, & substantiæ spiritualis non sumuntur vniuocē, vt est per habita declaratum: Habent tamen quandam analogiam ad inuicem. quia sicut dicitur potentialitas materiæ. quia potest habere hoc, vel carere, vel quia per illud est perfecta: sic & potentia in spiritualibus sumitur, vel respectu indeterminationis, quia respicit hoc, & oppositum, vel respectu perfectionis: vt ideo ibi potentialitas esse dicatur, quia per actum perficitur, quasi potentia per suum complementum.

R E S P. A D A R G. Ad primum autē in contrarium dicendum, quod Boetius extrema ibi appellat, quæ non suscipiunt rationem generis. Nam genus, quod est substantia, non prædicat de materia, nec de forma. * Et si dicatur, q̄ substantia dicitur de materia, & forma, & composito, dicemus, quod non prædicatur de illis rebus substantia, quæ est genus, sed quæ est analogum. substantia enim, quæ est genus, non prædicatur de materia, nec de forma. quia tunc materia, & forma essent in genere substantiæ directē, quod falsum est, cum non sint ibi nisi per reductionem. Relictis ergo extremis, agit de medio, i. principaliter intendit Philosophus in prædicamentis determinare de his, q̄ sunt in genere substantiæ directē: non autem de his, quæ sunt ibi per reductionem: non ergo vult Boetius, quod omnis substantia sit composita ex materia, & forma. sed vult, quod Philosophus in prædicamentis non intendit principaliter determinare nec de materia, nec de forma.

Ad secundum dicendum, quod materia, & forma non sunt principia substantiæ simpliciter, sed sunt principia substantiæ sensibilis: cum ergo dicitur, quod quæ sunt in eodem genere communicant in eisdem principijs; dici debet, quod sicut accipitur genus generaliter, sic oportet principia generaliter accipere: non ergo accipimus principia generis substantiæ sic strictē pro materia, & forma, sed accipiemus ea magis largē pro potentia, & actu: dicemus ergo, quod quodlibet, quod est directē in prædicamento substantiæ, non est omnino simplex, sed est compositū ex potentia, & actu.

Ad tertium dicendum, quod nō quælibet potentia est proprietas materiæ. Cōuenit enim substantijs spiritualibus aliqua potentialitas, sed illa potentialitas dicitur æquiuocē cum potentialitate materiæ, vt est per habita declaratum. Propter quod propter in esse talem potentialitatem in substantijs spiritualibus, non possumus arguere ibi esse materiam.

Ad quartum dicendum, quod angeli non sunt actus puri, nec potentia pura, sed est ibi compositio potentiæ, & actus. sed ista compositio, vel potest accipi secundum rem, prout realiter differt essentia, quæ se habet, vt potentia ab esse, qd̄ se habet, vt actus; & tunc potentia, & actus non dicent

Potentia corporaliū, & spiritua-
liū quid.

* Vide
Post. 2. de
anima t. c.
2. dub. vni-
co.

Angelorū
compositio
qualis.

Anima ha-
bet materiā
i. essentia.

Primum in
aliquo ge-
nere quan-
do sit cau-
sa aliorum.
quæ sunt
post. 10. Me-
taph. t. c. 2.
Acutum in
tribus.

dicent partes quidditatis, vel naturæ. sed potentia dicit ipsam quidditatem, & naturam. Actus verò dicit perfectionem quidditatis, vel naturæ. vel potest accipi talis compositio secundum rationem, & sic in ipsa essentia est compositio potentia, & actus, prout huiusmodi potentia, nec est potentia pura, nec actus purus, sed vna, & eadem essentia, aliter, & aliter accepta est potentia, & actus. Est ergo in Angelis potentia, & actus, sed non propter hoc est ibi compositio materiæ, & formæ, sed essentia, & esse, ut potest esse per habitum manifestum.

Simplex est
non potest
esse subiectum.

Ad quintum eum dicitur, quod forma simplex non potest esse alicuius subiectum; dicendum, quod verum est: si sit omnino simplex; sicut est ipsa natura diuina, de qua ipse Boetius loquitur. Huiusmodi autem simplex forma non est essentia angel, cum sit ibi potentialitas aliqua, sed propter huiusmodi potentialitatem, non oportet ibi ponere compositionem materiæ, & formæ, sed sufficit, quod ibi sit compositio essentia, & esse.

Hyleachin
id est mate-
riale ab hy-
le. i. mate-
ria.

Ad sextum dicendum, quod intelligibilia habent suum Hyleachin, i. suum materiale; Dicemus enim, quod Deus nec habet materiam, nec aliquid materiale: corpus autem non solum habet aliquid materiale, sed etiam habet in se materiam. quia ut dicit Boe. in lib. de duabus naturis, & vna persona Christi: Nullum corpus est, cui non sit materia subiecta: substantia verò spiritalis non habet materiam, sed habet aliquid materiale, siue potentialē.

A R T I C. II.

An Angelus sit compositus ex essentia, & esse. Conclusio est affirmativa.

Aegid. de essentia, & esse diffusissimè. Theor. 5. r. 2. Itē Quol. 1. q. 7. Et 1. Sct. d. 2. q. p. 1. c. 2. Hér. i. Summa dicit. opp. ar. 27. q. 1. in fol. 5. arg. Et vide art. 5. q. 6. quādam prop. Aeg. D. Th. Quol. 2. ar. 3. Item lib. 2. contra Gent. 53. 54. Ric. d. 2. q. 7. Land. q. 3. d. 2. Th. Arg. d. 3. q. 1. ar. 2.

SE C U N D O quæritur, utrū in Angelo sit compositio ex essentia, & esse. Et videtur, quod non. quia vnumquodque, quod est, est id, quod est per essentiam suam. Si ergo quodlibet est ens per essentiam, nullum est ens per participationē. In nullo ergo differt essentia, & esse, quia tunc illud non esset ens, nisi participando esse.

T. c. 14.

Præterea secundum Philosophum. 5. Meta. ens per se dicitur de figuris prædicamentorum. Per se ergo descendit ens in ipsa prædicamenta. quicquid ergo est per se in ipso prædicamento, est ens per se, & existit per se, non per aliquid additum. Cum ergo substantiæ spirituales sint per se in prædicamento; erunt entia per se, & per essentiam suam, non per aliquid additum. non ergo

A sunt entia per esse superadditum.

Præterea per idem aliquid est ens, vnum, & verum sed non est vnum, & verum per aliquid additum. quia tunc quæreretur de illo addito, utrū esset vnum, & verum, & quia non est abire in infinitum; standum est in primis, ut dicamus, quālibet rem esse quid vnum, & verum per essentiam suam, non per aliquid additum. Sic etiam dicemus de ente, quia si aliquid esset ens per aliquid superadditum: tunc quia & illud esset ens: ideo ens esset ens per aliquid superadditum. ne ergo eatur in infinitum: standum est in primis, ut dicamus, quod quælibet res est ens, vel existēs per essentiam suam, non per aliquid esse superadditum: propter quod non est in re compositio ex essentia, & esse.

B Præterea Comment. reprehendit Auic. in 4. Meta. de eo, quod Auic. posuit, quod ens, & vnum dicebant super rem intentiones additas. Si ergo ens non dicit intentionem aliquam additam supra rem: non est dare esse, vel aliquid superadditum rei, vel essentia eius.

IN C O N T R A R I U M est Boetius in libro de Hebdomadibus, qui ait, quod diuersum est esse, & id, quod est. Et subdit: ipsum verò esse nondum est. At verò quod est (accepta essendi forma) est: atque subsistit: cum ergo essentia sit per esse: si aliud est esse: aliud id, quod est: aliud erit esse: aliud essentia. Et si id, quod est (accepta essendi forma) est, atque subsistit: consequens est, quod ipsa essentia, accepto esse (quasi quadam forma essendi) sit, atque existat per esse. Si ergo esse non est: sicut nec cursus currit: sed esse est illud, quo aliquid est (quia cursus est id, quo aliquid currit) sicut in corrente damus eum, qui currit, & cursum: sic in existente dabimus essentiam, quæ est, & esse.

Præterea in omni composito aliud est esse, aliud ipsum, quod est, ut in eodem libro de Hebdomadibus dicitur. Sed omnis creatura est composita: Quare in omni creatura aliud erit ipsa creatura, vel essentia eius, & aliud esse ipsius.

R E S O L V T I O.

Angeli compositi sunt ex potentia, & actu: vel ex essentia, & esse, quæ realiter differunt, & in qualibet reperiuntur creatura.

RE S P O N D E O dicendum quosdam nouiter huius opinionis fuisse, quod in nulla creatura esse, & essentia differant secundum rem. Voluit enim, quod idē dicat essentia, & esse: sed essentia dicat rem ipsam absolute consideratam: esse verò, ut est in effectu. Insuper verò distinguunt tripliciter differre: re, ratione, & intentione. Et voluit, quod esse, & essentia non differant re, neque ratione tantum, sed differant intentione. Distinguunt enim isti inter essentiam, & esse essentiam, & esse actuale. ut essentia dicat rem in se, & absolute: esse autem essentia dicat illam eandem rem, ut habet exemplar, & ideam in Deo: esse autem actuale dicat illam eandem rem, ut est in effectu exteriori. Sed

Differre tripliciter.

* Quæst. 9.
Liber de
esse, & esse
tia prius, q
secund' sen-
ten. editus.

Sed, quod non sit dare medium inter differre re, & ratione in quæstionibus nostris de esse, & essentia diffusius diximus. Nā omnis distinctio, vel est solū secundum intellectum, vel non solū secundum intellectum, sed etiam in ipsa re, absq; intellectu considerante, inuenitur distinctio: si est solū secundum intellectum: tunc est differentia secundum rationem: si autem sit huiusmodi differentia non secundum rationem tantum, sed in ipsa re, sic distinctio tunc est secundū esse.

Quæst. 9.

Rursus, quod realiter differant in omni creatura esse, & essentia, in illis quæstionibus diffusius tractabamus: nunc autem ad præsens sufficit breuiter pertransire. Ostendemus, n. quatuor vijs, quod esse, & essentia realiter differūt in angelis, & in qualibet creatura. Prima via sumitur ex ipsa mutabilitate rerum. Secūda ex ipsa factione rerum. Tertia ex annihilatione ipsarū. Quarta ex ipsa essentia rerum secundum se.

Prima via sic patet: imaginabimur, n. quod omnis creatura esse mutabilis. quia omnis creatura est de non esse ad esse producta, & hoc est quoddam mutari, ire de non esse ad esse, vt accipiamus mutari largē, non solum, vt est terminus motus, sed etiam, vt importat quamcunque nouitatem. Quicquid enim de nouo incipit esse, quid mutabile est, & omnis creatura, quia de nouo incipit esse, quid mutabile est: Bene autē mutabile ex aliqua informitate formatur, vt dixit August. 1. super Gene. ad litteram. Si ergo mutabile est, & si accipit esse quantum est de se, non habet esse, ergo quantum est de se est informabile. propter quod ex aliquo alio formatur, vt accipiat esse. Essentia ergo creature de se intelligitur informis, quia potest perdere, & acquirere esse. Ista ergo mutabilitas essētiæ creaturæ, quod possit sic perdere, & acquirere esse, insinuat informitatem ipsius essentia, quod de se non habeat esse, sed formetur, & perficiatur per esse. Si ergo secundum August. omne mutabile ex aliqua informitate formatur, tunc in omni mutabili est informitas, & formatio informitatis: Sicut ergo aliquid est mutabile: sic erit ibi informitas, & informitatis formatio. vt si sit mutabile solū secundum intellectum: tunc secundum intellectum erit ibi informitas, & formatio. si verò sit, vel esse possit huiusmodi mutabilitas secundum rem, oportet ibi talia etiam realiter differre. Et quia nō solum secundum intellectum, sed etiam secundum rei virtutem, quælibet essentia, & natura creata est mutabilis (quia potest de non esse acquirere esse, & iterum de esse tendere in nō esse) oportet, quod non solum secundum rationem, sed et realiter, essentia creaturæ de se sit informis, sed formetur, & perficiatur per esse: propter, qd realiter oportet in omni creatura differre essentiam, & esse: ex ipsa ergo mutabilitate creaturæ, patet quomodo differt essentia, & esse.

Secunda via ad hoc idem sumitur specialiter ex productione, siue ex factione creaturæ, imaginabimur. n. illud dictum Philosophi in primo Physicorum, & in 7. Metaph. multis ratio-

nibus demonstratum, quod nihil sit nisi compositum: Nihil, n. sit nisi compositum ex potentia, & actu: Nā agēs nō facit, qd potentia sit potentia cum enim hoc comperat potentia fm se, vt hoc fiat, qd potentia sit potentia, nō indiget aliquo agente: nec facit agens, vt actus sit actus. quia cū hoc competat actui secundum se, qd actus esset actus, non indiget aliqua factione. hoc ergo facit agens, vt actus sit in potentia, & potentia sit sub actu. propter quod omne factum est compositū ex potentia, & actu: immo, quia quicquid sit de potentia, vadit ad actum, & quia agens semper facit potentia tale, actu tale; oportet omne factū esse compositum ex potentia, & actu. Si, n. in re facta nulla elset potentialitas, elset illa res actus purus, & non elset facta. Rursus si nulla elset ibi actualitas, posset esse res illa possibilis fieri, sed non elset facta: quare omne factum, & potentialitatem, & actualitatem dicit. Dicemus ergo, qd nec potentia sit per se, nec actus. * facere, n. potentia esse, hoc non est facere potentiam secundum se. quia potentia non est nisi per actum. Rursus facere actū esse, hoc nō est facere actum per se. quia actus nō est per se factibilis: sed si est factibilis, hoc est, prout est in potentia receptus: nec potentia est de se factibilis. Si, n. elset aliqua potentia, quæ non elset apta nata cōiungi actui, illa potentia nunquā fieret. quia nunquā esse posset, & si elset aliquis actus, valēs per se existere, ille nō elset factibilis, quia semper elset. nihil ergo sit, nisi hoc in hoc, vel hoc sub hoc, vt potentia non sit nisi quia sit sub actu, & actus non sit, nisi quia sit in potentia. prius ergo intelligitur actus coniungi potentia, quā intelligatur actus fieri, cum non fiat actus nisi in potentia. Et quia actus coniunctus potentia est quid compositum, prius sit ipsum compositum: & factione compositi intelligitur fieri actus: sic etiam prius intelligitur potentia cōiungi actui, quā quod potentia fiat: cum non fiat potentia nisi, vt coniuncta actui. & quia potentia coniuncta actui dicit quid compositum: prius intelligitur fieri compositum: & factione compositi intelligitur fieri potentia, & actus. Si ergo omne, quod sit, est compositum ex actu, & potentia: non erit creatura verē factibilis nisi sit composita verē, & realiter ex potentia, & actu. Huiusmodi autem compositio ex potentia, & actu, secundum quam dicimus creaturā esse factibilem, & accipere esse à Deo: non potest esse compositio ex materia, & forma. quia dato, qd omnis creatura elset composita ex materia, & forma: compositio illa ex materia, & forma non faceret nisi naturam creaturæ, sed omnis natura creata est in potentia ad esse. Cum, n. intelligo aliquam naturam creatam cōpositam ex materia, & forma: adhuc possum dubitare, vtrum illa natura sit. Ideo præter compositionem ex materia, & forma, ex qua resultat rei essentia, oportet dare compositionem ex essentia, & esse: per quam dicitur res existere, & esse. quia ergo omnem creaturam ex ipso, qd factibilem dicimus esse, oportet ponere cōpositū ex poten-

* Cōpositū tantum sit, & cur. ex 7. Met. 1. c. 26. 27. & 8. Met. 1. c. 8.

* Actū, & potentia esse facere, quid sit.

Compositio ex potentia, & actu est ex essentia, & esse,

ex potētia, & actu. cū cōpositio ex materia, & forma non inueniat in omni creatura, oportet dare generaliore compositionem, quā materia, & forma, quæ possit reperiri in omni creatura: Huiusmodi autem compositionem dicimus esse cōpositionem essentia, & esse.

* Cōpositio
ex esse, &
essentia qd.

Rursus, quia postquā intelligimus essentia aliquā & cōpositam ex materia, & forma, adhuc possumus dubitare, vtrum illa essentia fiat. ideo etiam in rebus cōpositis ex materia, & forma, præter huiusmodi compositionem, oportet dare compositionem ex essentia, & esse. Sed dicēs, quid est ista cōpositio ex essentia, & esse? dicemus & nos: quid est cōpositio ex materia, & forma? fortē quod ante tempus Philosophi, quia nondum bene erat visā natura materiæ, multi reputassent ridiculum: si res istæ sensibiles dicerentur esse cōpositæ ex materia, & forma: attamen ipsa generatio, & corruptio fecerunt nos fieri materiam, & formam: sic etiam multi hanc veritatem nō apprehendētes, dubitant, quid sit essentia, & esse: attamen ipsa creatio, & annihilatio rerum docet nos differentiam inter essentia, & esse. Omnis. n. mutabilitas arguit aliquid informe, quod quadam formatione formatur, & quia videmus materiā nunc esse sub vna forma, nunc esse sub alia, dicimus, q̄ in ista mutatione materia se habet, vt quid informe, quod per formam formatur, & differunt realiter materia, & forma. Sic quia per creationem quēlibet essentia creata accipit esse: per annihilationē potest perdere esse in hac mutabilitate, ipsa essentia se habebit, vt quid informe, quod per esse formatur. Sicut ergo omne generabile est cōpositum ex materia, & forma: sic omne creabile est cōpositum ex essentia, & esse. & sicut non generatur, nec corrumpitur materia, nec forma, sed cōpositum; & generatione, & corruptione cōpositi generatur, & corrumpitur materia, & forma: Sic nec creatur, nec annihilat̄ per se essentia, nec esse, sed cōpositum ex vtriusq; & creatione, & annihilatione cōpositi dicitur creati, & annihilari essentia, & esse. Hoc ergo modo creatur creatura, quia virtute diuina coniungitur essentia cū suo eē, tanquā potētia cū actu: quo facto creatura incipit esse. Et si Deus subtraheret potētia suam, qua conseruatur creatura, non plus staret ista coniunctio essentia cum esse, propter quod annihilaretur creatura, & desineret esse: ergo non ponentes compositionem essentia, & esse; poterunt fugere, vel cauillare, sed nunquā verē saluare poterunt. quomodo omnis creatura sit mutabilis, vel factibilis, & quomodo per creationē accipit esse, & quomodo potest annihilari, & desinere esse.

Vt ergo melius appareat, quod dicitur; dicamus, vt supra diximus, quod omne mutabile ex aliqua informitate formatur. omnis ergo mutabilitas ex hac auctoritate Aug. nos docet, q̄ ibi est formatio cuiusdā informitatis: prout ergo varijs modis reperimus mutabilitatem in rebus: sic varijs modis oportet ponere formationē infor-

A mitatis, & per consequens varijs modis oportet ponere cōpositionē ex informitate, & formatione, qua illa informitas informatur: inuenimus aut in rebus, quantum ad præsens spectat, triplicē mutabilitatē ēt quantum ad eorum substantiā. Nam aliquæ res solū sunt creabiles, & annihilabiles: nullo autē alio modo sunt secundum substantiam mutabiles, sed si habent aliquā aliam mutabilitatem, hoc non est secundum substantiam: sed solum secundum eorum motus, & actiones, cuiusmodi sunt Angeli. tales aut substantia- liter sunt cōpositi ex essentia, & esse, vt saluamus in eis creationem, & annihilationē: Habēt etiam nihilominus potēcias vniuersales superadditas substantiæ, vt saluamus in eis mutabilitates alias: sed tales mutabilitates non attingunt ad ipsam substantiā, vt q̄ possint ipsam substantiam tollere.

Mutabilitas rerum triplex.

8. Met. 12.

B Aliquæ vero creaturæ non solum sunt creabiles, & annihilabiles, sed ēt sunt in alias creaturas mutabiles, non per agentia naturalia, sed solum per virtutem diuinam, vt corpora supercælestia. Posset enim, si Deus vellet, ex corpore cælesti facere elementū, & tales creaturæ sic mutabiles sunt cōpositæ non solum ex essentia, & esse, sed etiam ex materia, & forma, quia eorum materia pōt eē sub alia forma. Aliquæ autē creaturæ sunt mutabiles secundum substantiam, quia sunt annihilabiles, & creabiles, & quia possunt per agens diuinū in alia corpora mutari, & etiam per agēs naturale, vt ista corpora inferiora: & talia sūt cōposita ex essentia, & esse, & ex materia, & forma, & habēt priuationē annexam. Sicut ergo varijs modis reperitur mutabilitas, sic & cōpositio:

* Cæleste corpus i elementū transmutari pōt virtute vel.

C sed licet non oēs creaturæ sint in creaturas alias conuertibiles, nec omnes habeāt illum modum mutabilitatis: omnes tamen sunt hoc modo mutabiles, quia sunt creabiles, & annihilabiles. propter quod, & si non omnēs creaturæ sunt cōpositæ ex materia, & forma, vel non omnes habent priuationem annexam materiæ: omnes tñ sunt cōpositæ ex essentia, & esse. Si ergo quæretur quid est esse; dicemus, quod est quadam perfectio, & quadam actualitas essentia, differens realiter ab ipsa, & propter huiusmodi realem differentiam, potest essentia p̄dere, & acquirere esse, propter quod potest creati, & annihilari, & pōt virtute diuina acquirere, & p̄dere eē. Quod si tñ essentia eēt suum esse, quia nihil separatur à seipso, non posset talis essentia perdere eē, sed eēt videre esse. Et quia hoc repugnat naturæ creatæ: ideo dicimus in omni creatura realiter differre essentiam, & esse.

Esse dicit actum, & essentia potē- tiam.

D Tertia via ad hoc idē sumitur ex annihilatione creaturæ. Nam si creatura non esset cōposita ex essentia, & esse, & maximē creatura spiritua- lis; impossibile esset eam annihilari. nam ideo aliquid cātum destruitur, secundum quod probatur in 26. propositione de causis, quia non est semper coniunctum cum sua causa. vnde ibidem dicitur, quod non omnis causati cadētis sub corruptione fit corruptio. si propter separationem sui à causa sua. Vnde ibidem dicitur, q̄ quāmdiu

Quæst. 12. de esse, & essentia.

res permanet pendens per causam suam, retinens eam, & conseruante ipsam, nec perit, nec destruitur. propter quod ibidem concluditur, quod si hoc est, tunc substantia stans per essentiam suam non separatur à causa sua: quoniam inseparabilis est ab essentia sua: propterea quod ipsa est causa eius in formatione sui. Dicemus ergo, quod cum agens faciat potentiam talem actu tali, quia quod res sit in actu, hoc habet ab agente: ideo res per suum actum refertur ad causam suam, & ad suum agens. Si ergo in ipsa re non differret realiter essentia ab esse actu, secundum quod est causata, & producta ab agente (quia res non potest separari à seipsa) non posset separari à suo actu, & per consequens non posset separari, quin semper referretur ad suam causam, per quam conseruatur in essentia: quare res illa dissolui non posset, sed esset indestructibilis. Si ergo Angelus non haberet essentiam realiter differentem ab esse, & ex hoc diceretur Angelus produci à Deo, quia acciperet essentiam ab eo, quæ realiter non esset aliud, quam suum esse, tunc essentia Angeli referretur ad Deum, & esset effectus Dei: non per aliquid superadditum essentiae, sed per seipsam. & quia non posset ipsa essentia separari à seipsa, non posset separari à sua causa, sed semper haberet relationem ad ipsam, & per consequens semper conseruaretur in esse per ipsam. Et ut clarius appareat hæc ratio, dicamus, quod nihil perdit relationem per se, nisi quia perdit fundamentum relationis, ut si aliquid per albedinem sit simile parieti: supposita immobilitate parietis non posset fieri non simile, nisi quia posset fieri non album. Quare si in Angelo non est compositio ex essentia, & esse: essentia Angeli refertur ad Deum, & erit effectus Dei: non per aliquam rem additam ei, sed per seipsam, & quia res nunquam potest separari à seipsa, supposita immobilitate Dei, esse non poterit, quin illa essentia Angeli semper referatur ad Deum, & per consequens esse non poterit, qui conseruetur per ipsum. Ipsa ergo essentia erit causa sui ipsius, id est erit causa sui ipsius, quod referatur ad suam causam, à qua est formata, & producta. Vnde & in eodem Commento dicitur, quod talis essentia non sit causa sui ipsius: nisi per relationem ad suam causam, i. per seipsam habet: non per aliquid additum, quod referatur ad suam causam. Non poterit ergo talem relationem amittere, quia nihil potest per se loquendo, seipsum perdere, vel à seipso per se separari. quia ergo ens compositum ex materia, & forma poterit separari, ne conseruetur in esse per suam causam, quia poterit materia separari à forma, quæ realiter differunt, sic & quodcunque compositum ex essentia, & esse: poterit separari, ne conseruetur in esse per suam causam, quia poterit essentia separari ab esse. Sed si Angeli, qui sunt substantiæ immateriales, non essent compositi ex essentia, & esse: essentia eorum esset effectus Dei, & conseruaretur à Deo: non per aliquam rem superadditam, sed per seipsam referretur ad Deum. Et quia idem à seipso

A (per se loquendo) separari non potest, cum Deus sit immobilis: non esset intelligibile, quin talis essentia semper haberet relationem ad Deum, & quin semper conseruaretur per ipsum. talis enim essentia licet esset ab alio effectiue: tamē esset quoddā necesse esse seipsa formaliter.

Quarta via ad hoc idem sumitur ex ipsa essentia rerum creaturarum secundum se. Nam cum essentia quælibet creata possit intelligi non esse: vel hoc est, sicut genus intelligitur sine specie, vel sine differentia: vel sicut potentia perfecta per actum potest intelligi sine actu. Non autem dici potest, quod hoc sit, sicut genus potest intelligi sine specie, quia genus, quantum est de se, non se tenet cum aliqua specie. Non enim dicemus, quod animal de se sit quid irrationale, & per aduentum differentiae fiat rationale. sic. n. respicit unam differentiam, sicut aliam, & sic unam spēm sicut aliam: sed per intellectum intelligitur esse quid abstractum à qualibet specie. Et quia hoc agit intellectus: ideo genus non realiter, sed secundum intellectum dicitur differre à specie, sed essentia cuiuslibet creaturæ de se intelligitur non habere esse, comparabitur ergo ad esse, sine quo potest intelligi, non sicut genus ad speciem, sed sicut potentia perfecta per actum, quæ de se non habet actum, sed ab alio acquirit actum. sed quod est tale, differt realiter à suo actu: ideo essentia creaturæ, quæ de se non habet esse, sed ab alio acquirit esse, differt realiter à suo esse.

Essentia potest intelligi sine actu, sicut potentia sine actu.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod ens potest sumi dupliciter: Vno modo, secundum quod dicitur numerus prædicamentorum, & sic quælibet res est in prædicamento per suam essentiam: sicut quælibet res est ens per suam essentiam. Alio modo potest sumi ens, secundum quod dicitur quid existens, & prout est in effectu, & habet esse, & sic nulla creatura est ens per essentiam suam, sed quælibet est ens participando esse. Vnde & à Philosophis aliquando inuenimus, quod quælibet res est ens per essentiam suam: aliquando verò, quod unum est ens per se, & omnia alia sunt participatione eius: sic etiam & Commentator in 3. Meta. vult, quod quæstio de ente aliquando pertineat ad quæstionem de genere, aliquando ad quæstionem de accidente. Creaturæ ergo sunt entia per participationem, in quantum participant esse, & sunt entia per essentiam, quia sunt per se in prædicamento.

Com. 14.

Per hoc patet solutio ad secundum. quia licet per se descendat in figuras prædicamentorum, propter quod sufficienter concluditur, quod res creata sit in prædicamento per essentiam suam: tamē ex hoc non habetur, quod creatura non sit existens, & non habeat esse per participationem.

Per hoc etiam patet solutio ad tertium. quia verum, & unum nihil addunt reale super essentiam rei, sic & ens, quod respondet uni, & vero, & pertinet ad essentiam rei, prout dicit ipsas figuras prædicamentorum: non prout dicit rem in effectu, & prout idem sonat, quod existens.

Per hoc etiam patet solutio ad quartum, quod Commentator Auicennam reprehendit de en-

Aegid. super ij. Sent. S te,

Res quæli-
bet est in p-
dicamento p-
suam essen-
tiam.

te, quod dicitur figuras prædicamentorum. tale. n. ens non addit aliquid reale supra essentiam rei: cum vnaquæque res sit in prædicamento per essentiam suam. creditur. n. Avicen, ut dicit Commentator, q. vnum, quod conuertitur cum ente, esset idem, quod vnum, quod est principium numeri: quo posito, ens, & vnum dicerentur intentiones additas rei, & quia vnum, quod conuertitur cum ente, est vnum, qd per se descendit in figuras prædicamentorum: ideo tale vnum non addit aliquid reale supra essentiam rei.

Ad hoc ergo ibat argumentum tertium, q. si ens, quod conuertitur cum vno: vel si ens vnum, & verum competerent rei per aliquid additum, iret in infinitum. Propter qd standum est in primis. Nam sic loquendo de ente, quilibet res est ens, & vna, & vera, sed loquendo de ente, prout idem est, quod existens: tunc non itur in infinitum. quia si res existit per esse, ipsum tamen esse non proprie existit, sed est ratio existendi.

Vel potest dici ad hanc difficultatem. quia qd dicitur, quod, vel itur in infinitum, vel standum est in primis: intelligendum est de eo, quod eodem modo comparatur ad prima, & ad alia. Non enim valet: si conclusionibus credimus propter principia, q. principijs propter alia principia credamus, & sic in infinitum. quia veritas, & credulitas non eodem modo comparantur ad principia, & ad conclusiones: sic si essentia existit per esse, non oportet, q. illud esse existat per esse, & sic in infinitum. quia existere non eodem modo comparatur ad essentiam, & ad esse: sed essentia existit, loquendo large de existere, tamquam aliquid perfectum per aliud: esse autem existit tamquam aliquid perficiens aliud. Dicemus autem, q. in hac parte est large loquendo de existere. q. a se, & proprie non existit nec essentia, nec esse, sed compositum ex utroque.

Veritas, &
credulitas
non eodem
modo i pri-
cipijs, & co-
clusionib.

A R T I C. III.

*An angeli sint compositi ex genere,
& differentia. Conclusio
est affirmatiua.*

Henr. Gand. quod. 7. q. 7. Tho. Arg. d. 3. q. 1. art. 3. Voril. d. 3. q. 1.

ER T I O queritur: utrum in angelis sit compositio ex genere, & differentia. Et videtur, q. non. quia quotiescunque differentia comparatur ad genus sicut species: non facit composi-

tionem cum genere, quia genus cum specie compositionem non facit. Cum genus in specie sit idem, quod species: sed si in angelis sumitur ratio generis, & differentia: illa differentia comparabitur ad genus sicut species. nam non poterit illa differentia sumi ex parte naturæ: cum natura angeli sit simplex, & non habeat partem, & par-

Atem. Sumitur ergo ex tota natura: sicut sumitur species, & comparabitur ad genus, sicut comparatur species: ergo &c.

Præterea, quod facit negationem cum alio: non facit compositum cum illo. quia negatio est repetitio vnius, & eiusdem. Sed si in angelis sumeretur ratio generis, & differentia: tunc differentia addita generi faceret negationem. quia diceret totum, sicut & genus. non ergo faceret compositionem cum genere, sed per negationem reiteraret id, quod importat genus.

Negatio
quid.

Præterea genus, & species sunt correlatiua, ubi ergo non reperitur ratio speciei, nec ratio generis: sed in angelis non reperitur ratio speciei. quia species est, quæ prædicatur de pluribus differentibus solo numero: nihil ergo tale est in angelis, ut infra patebit: non ergo est ibi ratio speciei: quare nec generis. sed ubi non inuenitur ratio generis, non potest esse compositio ex genere, & differentia: angeli sunt huiusmodi: ergo &c.

B Præterea: Genus sumitur à materia: unde & 5. Metaph. dicitur, quod unitas generis est unitas materiæ: ubi ergo non inuenitur materia, ut videtur, non potest inde sumi ratio generis, sed in angelis non reperitur materia: ergo &c.

T. c. 33.

IN C O N T R A R I U M est, quia quæcunque sunt per se in genere, sunt composita ex genere, & differentia. sed non solum substantiæ corporeæ, sed etiam incorporeæ sunt per se in genere, cum diuidatur substantia in corpoream, & in incorpoream: ergo non solum substantiæ corporeæ, sed etiam incorporeæ sunt compositæ ex genere, & differentia.

Substantiæ
incorporeæ
in genere
substantiæ.

C Præterea omnis substantia limitata clauditur inter limites suæ naturæ: sed in angelis est substantia limitata: ergo clauditur inter limites suæ naturæ. sed limites cuiuslibet naturæ limitatæ sunt genus, & differentia: ergo &c.

R E S O L V T I O.

Angeli sunt compositi ex genere, & differentia. Differentia tamen non habet omnem rationem differentia, sicut in corporalibus.

RE S P O N D E O dicendum, q. ut videamus, quomodo angelus sit compositus ex genere, & differentia: & quomodo non triplici via, oportet nos incedere: secundum quod genus, quatum ad præsens spectat, ad tria comparari potest, videlicet ad speciem, ad materiam, & ad differentiam. Comparatur enim genus ad speciem, quia non est genus, quod non habet sub se species: Comparatur ad materiam. quia genus videtur sumi à materia, & habere se, ut materia, ut innuit Philosophus in 5. Metaph. Comparatur etiam ad differentiam. quia si non habet differentiam, non est genus. Ideo probatur in 3. Meta. quod ens non est genus. quia non habet differentiam. Nam si haberet differentiam, illa differentia esset nihil: cum de differentia non prædicetur genus. Omnibus autem his tribus vijs inuestigare possumus veritatem de compositione

Tex. c. 31.
Et Porphy-
rius, cap. de
differentia
sub finem.

* Tex. c. 10.
11.

sitione angeli secundum genus, & differentiam.

Primo quidem inuestigabimus hoc, prout genus comparatur ad speciem. Nam genus dicit ali quid per modum potencie, & imperfecti: species vero magis per modum actus, & perfecti: propter quod si debet descendere à genere in speciem, oportet quod per aliquam differentiam descendatur, quæ quandam actualitatem, & perfectionem importet, ut per compositionem illius differentie ad genus, resultet species, quæ est perfectior, & actualior genere. Ex hoc autem dabimus differentiam inter Deum, & omnes creaturas, nam quando ea, quæ sunt in Deo, accipimus per modum generalis, & specialis: non est, quod illud sumptum generaliter, dicat aliquid in potentia, & sumptum specialiter dicat aliquid in actu: sed quanto magis ea, quæ sunt in Deo sumimus sub modo vniuersaliori, tanto magis exprimunt quoddam infinitum pelagus illius diuine perfectionis, & actualitatis: quanto vero talia magis specialiter sumimus, tanto magis sunt quædam expressiones, & quædam specificationes illius pelagi infiniti, ut esse Dei est quoddam infinitum pelagus perfectionis, habens in se omnium rationem essendi: pulchritudo autem, sapientia, iustitia, & ceteræ tales perfectiones specialiter sumptæ, non sunt nisi quædam expressiones illius pelagi infiniti. propter quod in Deo nullo modo potest sumi ratio generis. Nam tunc sumitur ratio generis: quando aliquid sumptum magis sub ratione generali, dicit magis quid in potentia: in Deo autem quanto aliquid magis generalius sumimus, tanto magis in pelagus actualitatis, & perfectionis imus. Non est enim, quod esse in Deo dicat quid in potentia, & pulchritudo, & sapientia dicat quid in actu: sed esse, ut diximus, in Deo dicit quoddam pelagus infinitæ actualitatis, & perfectionis: pulchritudo autem sapientia, & cetera talia dicunt quandam expressionem illius pelagi infiniti. & quia quælibet creatura habet potentialitatem admixtam, solus autem Deus est actus purus: in qualibet creatura perfectiones sumptæ generaliter ratione potentialitatis ammixtæ, dicunt quid in potentia, & sumptæ specialiter dicunt quid magis in actu. Angelus ergo qui habet essentiam differentem ab esse, & qui habet potentialitatem admixtam, quia non est ipsum esse, sed participat esse: consequens est, quod suum esse non habeat rationem omnem essendi, nec sit quoddam pelagus infinitum, sed sit quædam perfectio participata, quæ magis specialiter sumpta, magis per modum actualitatis, & perfectionis sumitur. Imaginamur enim, quod sic se habet esse ad essentiam, sicut forma ad materiam: forma autem materialis quantum est de se, dicit actualitatem, sed ut coniungitur materie, quendam specialem modum potentialitatis contrahit, & quia quanto magis vniuersaliori modo intelligitur forma, tanto intelligitur prius aduenire materie: ideo tanto intelligitur esse materialior, & potentialior, quanto est vniuersalior. Nam, ut dicit Commentator in 2. Meta. materia prius recipit formas magis vniuersales, & po-

Generis ratio in Deo sumi non potest.

T. c. 17.

Astea minus vniuersales, usque ad individuales. quod non est intelligendum, quia forma magis vniuersalis, & minus vniuersalis de necessitate sit alia, & alia realiter: sed quia una, & eadem forma sub esse minus vniuersali prius intelligitur aduenire materie, quam sub esse minus vniuersali. & sicut forma sub esse vniuersali est potentialior, & materialior, quam sub esse minus vniuersali, & sicut ipsa materia intelligitur esse perfectior, ut perficitur per formam minus vniuersalem, quam per magis vniuersalem: hoc etiam modo, quia esse est actus essentie, & quia de se actualitatem dicit, & quandam potentialitatem contrahit, ut coniungitur essentie, quia illa perfectio, quæ est esse, considerata magis vniuersaliter, intelligitur prius aduenire essentie: consequens est, quod sic accepta huiusmodi perfectio potentialior, & imperfectior esse dicatur. Sic etiam ipsa essentia considerata sub ratione magis vniuersali, quia sic perficitur per perfectionem magis potentialem, & magis imperfectam, dicitur magis imperfectior esse, quam considerata sub esse magis speciali: poterit ergo in ipso angelo sumi ratio generis differentie, & speciei, prout sua essentia considerata magis, & minus vniuersaliter, maiorem, & minorem perfectionem, & actualitatem importat. Secundo hoc idem patere potest, prout genus comparatur ad materiam. Non enim comparatur genus ad materiam, quod sit idem, quod materia, sed quia habet quandam similitudinem cum ipsa: differt tamen genus à materia tripliciter, ut Commentator innuit in 2. Meta. Prima differentia est, quia materia dicit potentiam puram: genus autem non dicit potentiam puram, sed dicit quandam formam mediam inter potentiam, & actum. Secunda differentia est, quia materia cum dicat partem nature rei, non predicatur: genus quia dicit totam rem, predicatur de his, quorum est genus. Tertia differentia est, quia materia est eadem per essentiam in omnibus his, quorum est materia: genus autem, quia non dicit formam vnam, nisi solum secundum conceptionem intellectus, non est vnum per essentiam in omnibus his, quorum est genus. Ex omnibus autem his arguere possumus, quod in Angelis potest sumi ratio generis. Nam si genus diceret potentiam puram: cum in angelis non sit materia, & nihil sit in eis, quod sit potentia pura, recte posset ex hoc argui, quod in Angelis non posset sumi ratio generis, sed quia genus dicit formam mediam inter potentiam, & actum, quia essentia angeli est forma media inter potentiam, & actum: vel quia potest accipi pro huiusmodi forma, poterit ex ea sumi ratio generis. Rursus si genus diceret partem nature, & non predicaretur de his, quorum est genus: sicut materia nunquam potest dicere totam essentiam rei, sed dicit partem essentie, & non predicatur de his, quorum est materia, quia natura Angeli non habet partem, & partem: rationabiliter concludi posset, quod in angelis non posset sumi ratio generis. Sed cum genus dicat totam naturam, non est contra rationem essentie: licet non habeat partem, & partem, quod non possit inde sumi ratio generis. Amplius si genus diceret eandem rem per essentiam in omnibus his, quorum est genus: sicut materia dicit eandem rem per essentiam in omnibus

T. c. 1.

Esse actus essentie.

Genus non dicit potentiam puram.

nibus his, quorū est materia. quia angeli cū sint formæ p se existentes: nihil habēt in seipsis idem realiter p essentiā, nec per indifferentiā, nec aliter; rationabiliter posset inferri. quia in angelis non pōt sumi ratio gñeris. quia nihil esset in eis realiter, vel essentialiter idē. sed quia genus nō dicit aliqd idē realiter, vel per essentiā in his, quorum est genus, sed solum dicit idē fm quandam comprehensionem interius, non est inconueniēs etiā in ipsis angelis sumere rōnē gñeris. Et quia vbicūque est accipere rationem gñeris: dū tñ illa sint per se in genere, ibi est accipere cōpositionē generis, & differētiæ: dicemus, q in angelis huiusmodi cōpositio reperitur. Tertio hoc idem patere pōt prout genus cōparatur ad differētiā. Est, n. de rōnē gñeris, q dicat quid in potentia: de ratione autē differētiæ, q dicat quid in actu: de ratione autē speciei, q dicat quid cōpositū ex vtriusq. Et quia essentia angeli nec dicit naturam puram, nec actū purū: cōsiderari poterit sub esse vniuersaliori, vt dicit magis quid in potētia, & inde sumetur ratio generis, & sub esse in potētia non ita vniuersali, & hoc dupliciter. quia huiusmodi esse speciale, vel nō ita vniuersale, vel accipietur p modū actus, & tūc sumet inde rō differētiæ: vel p modū cōpositi ex potētia, & actu, & tūc sumetur inde rō speciei. imaginabimur quidē, q essentia angeli sumpta vniuersaliter, & per modū magis potētiālē, habebit rationē gñeris: sumptū minus vniuersaliter, & p modum magis actualem habebit rationē differētiæ: prout autē actuale specificabit illud potētiālē: & prout differētiā, specificabit genus, & sumet inde vnū cōpositū ex potētia, & actu: accipiet idē rō speciei.

Est autē diligēter notādū, q nō sic sumitur rō differētiæ in habētibus naturā simplicem, & in his, q sunt formæ p se existentes: sicut in habētibus naturā cōpositā ex materia, & forma. Nā actus est, q distinguit: potētia autē fm, q huiusmodi, non distinguit. Et q differētia est, q distinguuntur, & qua differūt à se singula, oportet rōnē differētiæ sumi in rebus ex actualitate, nō ex potētiālitatē. In rebus ergo cōpositis ex materia, & forma, eo, quod materia puram potētiālitatē nominat: nō sumetur rō differētiæ, nec ex materia, nec ex cōposito ex materia, & forma, sed ex sola forma. differūt em cōposita ex materia, & forma à se inuicē, sed rō differētiæ nō est materia, sed est forma. Loquimur, n. hic de differētijs, secundum quas diuidit genus. huiusmodi. n. nō sunt differētiæ materiales, sed formales. Non, n. dicimus esse differētiā, qd differt, sed p qd differt. Propter qd, vt diximus, licet ipsa cōposita ex materia, & forma differant: tñ quia nō differunt formaliter per se tota, sed p formā: ideo in talibus nūquā differētiā significabit totum, sed solam formā, quod videmus ex ipsis nominibus differentiarū: Nam si dicitur esse differentia animatum: constat, quod animatum non nisi solam animam significat: sicut, & album solam, albedinem, differentia ergo, quia prædicatur denominatiue: implicat totum: sicut & album, & omne denomi-

A natuē p̄dicās, implicat illud, de quo p̄dicat: Nūquā tñ differētia significat totū: nec rō eius sumit à toto, sed à forma tātū, vt hęc differētia, animatū, nō nisi animā significat: sic & rōnale, & sēnabile, & cæteræ tales differētiæ: ad solā formam sunt referendæ. Si autē nomina differētiarū, p quas diuiditur genus, & de quibus loquimur, aliquādo videātur importare accidens: cuiusmodi sunt pēnatū, & volatile: aliqñ aliquid materiale, vt mortale, & corporeū: hoc est quia sunt nobis ignotæ substantiales formæ, & ideo eas circūloquimur, vel ex accidentibus sequentibus huiusmodi formas, vel ex substātijs, siue ex materijs, in quib⁹ sunt aptæ natæ suscipi tales formæ. Sed si distīctē sciremus nominare alias formas substātiales, sicut scimus nominare animā: oēs differētiās denominaremus ab ipsis substantialibus formis: sicut hāc differētiā, animatū, denominaremus ab anima. Differentia ergo in rebus cōpositis nunq̄ sumitur à tota natura, sed solū à forma. sed in rebus simplicibus, nō habētibus naturam cōpositā, cuiusmodi sunt angeli, qui sunt formæ p se existētes, oportet, q ratio differētiæ sumat à tota natura. Nā cū in talibus tota natura sit forma: nō est inconueniēs, q ratio differētiæ formalis sumatur à tota natura, q esse ponit sola forma. Dicemus ergo, q ipsa natura angeli, licet sit forma tātū: tñ nō est actus purus, neq; potētia pura, sed huiusmodi forma est actus admixtus potētiæ, & potētia admixta actui. In talibus itaq; ratio generis speciei, & differētiæ semp sumet à tota natura: aliter tñ, & aliter, quia ratio generis sumet à tota natura, put inuenit ibi ratio potētiālitatis. Differentia autē sumetur à tota natura, prout inuenit ibi ratio actualitatis. & species à tota natura: prout inuenit ibi rō vtriusq; genus ergo dicit totā naturā p modū partis, vt p modū potētiæ. Differentia dicit totā naturā p modū ptis, vt p modū actus: species ē tñ totā naturā, sed p modū totius, vt p modū cōpositi ex potētia, & actu. Quare nō solum vt genus cōparatur ad speciē, & vt differt à materia, sed etiā, vt cōparat ad differētiās, pōt sumi in angelis ratio generis, & differētiæ, & est ibi cōpositio ex gñere, & differētia.

D Aduertendū tñ, q differētia sumpta in angelis quantum ad præsens spectat: in quinque differt à differētia sumpta in istis corporalibus. Vna differentia est radicalis, & principalis: videlicet, quia in istis corporalibus differentia sumitur à parte naturæ: vt ab ipsa forma: sed in illis separatīs, vbi natura nō habet partem, & partem: sumitur ratio differentia à tota natura. Ex hac autem differentia, inter hanc differentiam, & illam, sumunt originem quatuor aliæ differentia inter vnā, & aliam, quarum vna est, quod in illis separatīs, oportet genus prædicari de differētia. Nam cum differentia dicat totum, sicut, & genus, licet hoc dicat sub alia ratione: bene dictum est, quod illud, quod ibi importatur per differentiam, est illud idem, quod ibi importaretur per genus. Quare de differentia ipsa prædicabitur genus: sicut, quia illud idem, quod importatur

Differentia
quō sumatur
in corp.
& spirit. &
vidē hunc
Doct. 7. Me
taph. q. 12.
13.

CONTRA
DICTIO.
* Hic Doct.
dicit quod
differentia
in rebus cor
poris non
significat
totum, sed
solam for-

mam, in p.
logo autem
1. sent. q. 2.
ait, q differē
tia est, quā
differt à se sin
gula, & dicit
totā spē
ciem, totā
que substā
tiam diffi
niti. Hinc
fortasse di
cendum est,
ibi, dicere,
pro impli
care sumi,
& sic verū
est, q differe
tia implicat
totum, & signi
ficat partem.
Vel dicit,
quod in ab
strācto si
gnificat par
tem: in cō
creto verō
totum, & vi
de Th. arg.
d. 3. 2. sent.
q. 1. art. 3. di
spūantē cō
tra hunc
Doct.
* Differentia
in ipisima
libus sumi
tur à tota
natura: in
corp. à for
ma.

Differentia
sumpta in
angelis in
quinque dif
fert à diffe
rentia sum
pta in cor
poralibus.

Genus de
differentia
non prædi-
catur in cor-
poralibus
sed in An-
gelis.

Top. 2. 6. 2.

Genus si
prædicatur
de differen-
tia vni ani-
mal esset
multa ani-
malia.

Prædicam-
entorum con-
stitutio in
Angelis, &
rebus cor-
poris.

Homo ani-
mal si dica-
tur, quo sit
nugatio.

portatur per speciem, importatur per genus: nõ obstante, quod hoc est sub alia ratione, de ipsa specie prædicatur genus. sed in istis corporalibus illud, quod importatur per differentiam, quia per eam importatur, & significatur forma, ut quia per animatum significatur anima: non est illud, quod importatur per genus: ideo de differentia non prædicatur genus, essentialiter loquendo. quia de parte non prædicatur totum: Anima enim non est animal, & paries non est domus. Si enim de parte prædicaretur totum essentialiter (cum vnum totum sit multæ partes) esset vnum totum multa tota: ideo dicitur in Topic. quod si genus prædicaretur de differentia, vnum animal esset multa animalia. In istis ergo corporalibus de eo, quod significat differentia, non prædicatur genus. quia anima non est animal, sed de eo, quod implicat differentiam: potest prædicari genus, quia benè dictum est, quod animatum est animal: sed in illis substantijs spiritualibus: etiã de eo, quod significat differentia: poterit prædicari genus, cum ratio differentie ibi non possit sumi à parte naturæ, sed necessario sumatur à tota natura, sicut & genus.

Alia autem differentia inter hanc differentiam, & illam est, quia si in illis constitueretur prædicamentum, differentia: caderet secundum rectam lineam: Hæc autem cadit à latere. Nam de quocunque essentialiter prædicatur genus, illud cadit in prædicamento secundum rectam lineam: sed de quo non prædicatur genus essentialiter: si cadat in prædicamento, hoc erit ex latere. & quia de illa differentia prædicaretur genus, si sumeretur in substantijs separatis ratio differentie: de hac autem differentia nõ prædicatur genus. ideo in constitutione prædicamenti, licet hæc differentia cadat ex latere: ibi autem in recta linea poneretur. Tertia autem, vel quarta differentia est inter hanc differentiam, & illam, quia hæc differentia prædicatur denominatiue: Nam cum dicat partem essentialiter de toto, siue de specie, quæ dicit totum, prædicari non poterit. Homo, n. nõ est anima, sed est animatus, sed ibi cum differentia dicat totum, poterit essentialiter prædicari. Quarta autem, vel quinta differentia est, quia hæc differentia coniuncta generi nullam nugationem facit, sed si ibi differentia generi coniungeretur, nugatio fieret. Dicemus, n. quod aliquid est de intellectu alicuius primo: aliquid verò non, sed secundario. quando verò aliqua duo sic se habent, quod idè dicunt essentialiter: si vnum illorum dicat hoc per modum prioris, & vniuersalis: aliud verò per modum posterioris, & minus vniuersalis: cuiusmodi sunt genus, & species: vnum erit de intellectu alterius primo, & siue appositum, siue non appositum, semper intelligetur in ipso. In homine, n. intelligitur animal, siue apponatur ibi, siue non apponatur animal. Propter quod dicendo animal homo: est ibi nugatio, quia cum in homine intelligatur animal: bis dicitur animal. Fuerunt tamen aliqui dicentes, quod dicendo homo animal, est ibi nugatio: sed dicendo animal homo, non: sed

A ignorauerunt vim verbi. Nã semper pro nomine pot sumi diffinitio. accipiendo ergo pro homine animal rationale, tanquam diffinitione eius: expressior apparebit nugatio, dicendo: animal homo, quod homo animal. quia expressior est nugatio dicendo: animal animal rationale, quam animal rationale animal. Et quod species non solum proposita, sed postposita generi, nugatione faciat: patet per Philosophum in 7. Meta. dicente, quod si Simus esset species nasi: dicendo: nasus simus: esset ibi nugatio. Sed quoniam aliqua sic se habent, quod non dunt idè essentialiter, sed vnum est de intellectu alterius: & si vnum non pot intelligi sine alio, intelligitur vnum in alio, ut determinetur noster intellectus, in talibus, n. non appositum intelligitur, appositum autem non vltius intelligitur, ut si dicatur: duplum intelligitur dimidij. sed si dicatur: duplum dimidij, non erit ibi nugatio, nec vltius intelligitur ibi dimidij. Nam si duplum dat intelligere dimidij: hoc est propter determinationem intellectus, quia non possumus intelligere vnum relativorum, non intellectu altero: Sed si apponatur ibi dimidij, & dicatur duplum dimidij, quia iam determinatus est intellectus, non vltius intelligitur ibi dimidij. Sed si dimidij intelligeretur in duplo: non solum propter determinationem intellectus, sed propter identitatem essentialem, quam haberet ad ipsum (quia semper ibi esset identitas essentialis) semper ibi intelligeretur, siue appositum, siue non appositum. Sic si differentia esset idem essentialiter, quod genus: semper daret intelligere genus: siue ibi apponeretur, siue non apponeretur genus. Ideo coniungendo differentiam generi, esset ibi nugatio: igitur quia in istis corporalibus differentia non dicit idem essentialiter, quod genus: ideo in talibus addendo differentiam generi, nullam nugationem facimus: Sed ibi in spiritualibus coniungendo differentiam generi, committeretur nugatio, propter identitatem essentialem, quam haberet differentia ad suum genus.

Declaratum est tribus vijs, quomodo in Angelis potest sumi ratio generis, & differentie: declaratum est etiam, quomodo differenter fumitur ratio differentie hic, & ibi. Ad questionem ergo, cum queritur: vtrum in angelis sit compositio ex genere, & differentia: dici debet, quod sic: tamen ibi differentia non habet omnem rationem differentie, sicut habet in istis corporalibus. Nam ratio differentie est non solum, quod differentia sumatur ab actu, & genus à potentia: sed coniuncta generi congrua diffinitione constituat: Ibi autem licet saluemus rationem generis, & differentie secundum potentiam, & actualitatem: siue ista potentia, & actualitas sumatur: prout genus comparatur ad spem, siue prout differt à materia, siue prout comparatur ad ipsam differentiam: tamen ibi non poterimus saluare rationem generis, & differentie: prout vnum coniunctum alteri facit congruam diffinitionem. quia ex hoc non constitueretur congrua diffinitio, sed committeretur ibi nugatio. Et sic differentia ibi sumpta, non habet quicquid congruit, vel congrue re debet ipsi differentie: sic & genus, cum dicatur

Tex. c. 17.
13. 19.

per comparisonem ad differentiam ibi sumptam: non habebit quicquid congruit, vel congruere debet ipsi generi. Est ergo compositio ibi ex genere, & differentia, & potest ibi sumi ratio generis, & differentia, vt est per habita declaratum. Sed genus, & differentia ibi sumpta in aliquo deficiet à genere, & differentia, vt hic sumitur Propter quod aliqui dixerunt intelligentias esse formas, carentes genere: aduertentes, quod genus ibi sumptum, non haberet quicquid congruit generi, vt in istis corporalibus habet esse verumtamen, quia compositio ex genere, & differentia, est compositio secundum rationem, loquendo per se, & primo: eo, quod ratio est, quæ resoluit diffinitum in sua diffinitia: ideo cum in ipsa essentia angeli sit compositio secundum rationem ex actu, & potentia. quia ex illo actu potest sumi ratio differentia, & ex illa potentia ratio generis; concedendum est, quod in angelis sit compositio ex genere, & differentia, quia verè sumitur ibi genus, & verè differentia, licet genus in istis corporalibus aliquid habeat, quod debet congruere generi: & differentia, quod debet congruere differentia, quæ in intelligentijs genus, & differentia habere non possunt: huiusmodi autem congruitates non adimunt, nec tollunt rationem generis, & differentia simpliciter.

Genus, & differentia compositio nem secundum rationem non facit: nullam vero gen^{us}, & species.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod genus cum specie non facit compositionem nec secundum rem, nec secundum rationem: scilicet rem, non. quia vtrumque dicit totum, & totum cum seipso compositionem non facit: Nec etiam facit compositionem secundum rationem. quia genus dicit totum per modum partis, siue secundum rationem partis: Species autem totum sub ratione totius: pars autem cum includatur in toto: compositionem non facit. quia tunc idem compositionem faceret cum seipso. Differentia autem cum genere non proprie facit compositionem secundum rem, quia genus secundum rem dicit totum: differentia partem: Totum autem cum potestate, vt diximus, compositionem non facit secundum rem: sed secundum rationem: quia genus dicit totum sub ratione partis, vt sub ratione potentia, & differentia dicit id, quod importat sub ratione alterius partis, vt sub ratione actus. Hæc enim, scilicet actus, & potentia: sunt duæ partes, facientes compositionem, vel secundum rem, vel secundum rationem in quolibet, citra primum. Dicimus autem, vel secundum rem, vel secundum rationem: quia quantum ad ipsam essentiam: in rebus corporalibus habentibus essentiam compositam, actus, & potentia faciunt compositionem secundum rem. In ipsis autem intelligentijs habentibus essentiam simplicem: actus, & potentia faciunt compositionem secundum rationem. Sed si accipiamus non solum essentiam, sed etiam esse: tunc in omnibus actus, & potentia realem compositionem faciunt. Dicamus ergo, quod compositionem proprie non facit, totum cum seipso: nec totum cum parte, sed pars cum parte. Bene ergo, si aliqua duo debet compositionem

Actus, & potentia: & generis, & differentia: compositio qualis.

Compositio proprie quæ.

A facere in ipsa essentia, vel natura, quod vtrumque dicat partem essentia, vel naturæ. Si ergo dicit vtrumque partem secundum rem: erit compositio realis: si non vtrumque secundum rem: erit compositio secundum rationem. & quia nunquam genus dicit partem secundum rem, sed solum secundum rationem: ideo ex genere, & differentia non fit compositio secundum rem, sed secundum rationem.

Aduertendum tamen, quod aliter genus, & differentia faciunt compositionem secundum rationem in natura, vel in essentia angelorum: & aliter in essentia, vel natura corporum. Nam in angelis sic est talis compositio secundum rationem, quod ex hoc eorum naturam non possumus arguere ex duabus rebus esse compositam: eo, quod ibi tam genus, quam differentia realiter dicit totum, licet non sub ratione totius. sed in istis corporalibus genus, & differentia sic faciunt compositionem secundum rationem, quod etiam huiusmodi compositio secundum rationem de necessitate arguit compositionem secundum rem. Nam si genus in talibus dicit totum secundum rem: differentia vero partem secundum rem: licet pars secundum rem cum toto secundum rem proprie reale compositionem non faciat: quia quod proprie facit compositionem realem cum alio: non includitur, nec continetur ab ipso: attamen hoc sine reali compositione esse non potest. Nam si in corporalibus differentia dicit partem naturæ secundum rem, oportet naturam corporalem realiter esse compositam.

C Ad formam autem arguendi cum dicitur, quod in intelligentijs differentia comparatur ad genus sicut species: dici debet, quod verum est secundum rem: quia ibi tam differentia, quam species dicunt realiter totam naturam sicut, & genus, sed non est verum secundum rationem. Nam genus dicit totam illam naturam sub ratione partis, vt per modum potentia. Differentia etiam sub ratione partis, vt per modum actus, & quia pars cum parte, & actus cum potentia compositionem faciunt: ibi genus, & differentia eo modo, quo dicunt partes, compositionem facient. quia dicunt partes secundum rationem: compositionem facient secundum rationem. Arguit ergo argumentum, quod ibi genus, & differentia non dicunt partes naturæ secundum rem: & arguit, naturam illam non habere partem secundum rem: non tamen arguit, nec concludit, quod non dicant partes secundum rationem. & quod natura illa ex hoc non sit composita secundum rationem. Si vero ulterius queratur: vtrum talis compositio secundum rationem arguat compositionem aliquam secundum rem: dicemus, quod non arguit compositionem secundum rem, quantum ad partes naturæ, vel vnius partis naturæ ad aliam: sed arguit compositionem secundum rem totius naturæ ad actualitatem aliam, vt ipsius essentia ad esse, quod est actualitas essentia. Nam si non esset essentia realiter differens ab esse, nullomodo essentia intelligetia in genere Propter quod ex genere, & differentia nullomodo dicerentur esse composita,

Ad secundum dicendum, quod genus cum differentia

rentia in intelligentijs facit nugationem ratione identitatis realis: Quia dicitur idem realiter genus cum differentia, sed non ratione identitatis secundum rationem. Propter quod bene concluditur, quod ex genere, & differentia non possumus arguere, illam naturam esse compositam secundum rem, sed solum secundum rationem.

Aduertendum tamen de ipsa nugatione. Nam quando aliqua duo sic dicunt idem secundum aliam, & aliam rationem, quod illarum rationes sic sunt aliarum, quod una non claudatur in alia: sicut dicimus ens, & unum idem dicere secundum aliam & aliam rationem: Ita tamen, quod una ratio non comprehendit aliam, sed opponitur alij. quia unum sumitur a positione, ut ens: aliud a priuatione, ut vacuum: quando talia sic se habent, coniungendo unum alteri: non committitur nugatio. Unde dicendo: Ens unum: nulla est ibi nugatio, ut plane Comentator vult in quarto Meta. Sed quando una ratio includitur in alia: sicut est de genere, & de specie, vel de genere, & differentia in intelligentijs, nam genus ibi diceret naturam sub ratione potentiae, quia sub ratione magis vniuersali: differentia sub ratione actus, quia sub ratione magis determinata, & magis speciali: species sub ratione vtriusque, quia unum coniunctum alteri, intelligeretur constituere speciem: Et quia generale intelligitur in speciali, & claudatur in speciali, & est de ratione eius: ideo talis alietas rationis nugationem non tollit. Esset ergo ibi nugatio, coniungendo differentiam generi: sed ex hoc non habetur, quod non sit ibi compositio secundum rationem.

Ad tertium dicendum, quod tota species potest saluari, & saluari in uno individuo: Propter quod vere est ibi ratio speciei. Quamuis sub una specie non sit nisi unum individuum: & sic est ibi ratio speciei, & generis, & etiam differentie, & per consequens compositio ex vtriusque.

Ad tertium dicendum, quod in istis corporalibus unitas generis est quasi unitas materiae, eo quod genus sumitur a materia: quod si tamen hoc vellemus ad Angelos transferre: acciperemus materiam largè, pro potentialitate quadam. Dicemus. n. quod genus ibi ex potentialitate sumitur: & differentia ex actualitate: & erit ibi compositio ex genere, & differentia: secundum potentialitatem, & actualitatem.

Q V Æ S T I O II. De Angelorum distinctione.

IN R C A hoc quaeruntur quinque: Primo quantum ad eorum individuationem, & personalitatem: utrum sit ibi individuatione, & sit ibi distinctio secundum potentialitatem. Secundo quantum ad eorum numerum: utrum in Angelis sit numerus: vel sit ibi distinctio numeralis. Tercio quantum ad eorum speciem: utrum sic sint distincti se-

A cumque specie: quod quot sunt Angeli, tot sint species Angelorum. Quarto per comparationem ad eorum genus: utrum Angeli, sic sint distincti, quod non reducantur in unum genus: sed quot sunt Angeli, tot sint naturae Angelorum. Quinto, & ultimo de differentia, quam habet Angelus ad animam, quomodo differat ab illa.

A R T I C. I.

An in Angelis sit individuatione. Conclusio est affirmativa.

D. Tho. 2. sent. d. 3. arti. 2. D. Bonau. d. 3. p. 1. ar. 2. q. 1. Ric. d. 3. q. 7. Th. Arg. d. 3. q. 2. arti. 1. Dur. d. 3. q. 2. Capr. d. 3. q. 1. arti. 3. Voril. d. 3. q. 2. De principio autem individuationis vide Doct. Quol. 1. q. 11. Vide etiam Sco. d. 3. q. 6. vbi ponitur haecitas princip. ind. Vide etiam D. Bonau. d. 3. Art. 2. q. 3. Sed id diffusissime vide in Tractatione peripathetica Archangeli Mercenarij de Monte Sancto in Gymnasio Patauino Philosophiam publice profitentis, qui disputat de principio individuationis hominis, animae separatae, & angeli. Vide Paul. Sonci. 7. Meta. q. 33. 34. 35.

AD primum sic proceditur: videtur, quod in Angelis non sit individuatione. Nam secundum Philosophum circa finem de generatione: quia natura semper desiderat quod est melius, reliquo modo compleuit esse Deus continuam faciens generationem. Vult enim ibi Philosophus, quod ideo sunt generabilia, & corruptibilia plura in una specie: ut quia non potest species habere perpetuum esse, nisi secundum multiplicationem individuum: ideo reliquo modo compleuit Deus, continuans generationem, & corruptionem in eis. in talibus ergo generabilibus, & corruptibilibus, non solum est distinctio secundum speciem, sed etiam secundum numerum, & secundum individuationem: Angeli ergo, quia non sunt generabiles, & corruptibiles, solum distinguuntur secundum speciem: non autem secundum numerum, vel secundum individuationem: Quare non erit ibi individuatione.

Præterea individuatione est per materiam: quare ergo carent materia indiuiduari non possunt: Angeli sunt huiusmodi: ergo &c.

Præterea omnis forma, quantum est de se, videtur esse quid multiplicabile, & quid vniuersale: Angeli ergo, quia sunt formae per se existentes: erunt quid vniuersale: non quid individuum, nec quid singulare.

Præterea Plato, quia posuit ideas esse formas separatas per se existentes, dixit eas esse vniuersalia, ut ex 7. Meta. patet, sed formas per se existentes dicimus esse Angelos: ergo &c.

Præterea perfectibile debet adaequari suae perfectioni: sed species, quae sunt in substantijs intellectualibus dicuntur esse vniuersales: non singulares, vel indiuiduae: ergo & ipsae substantiae intellectuales, vel spirituales quid vniuersale erunt.

IN C O N T R A R I V M est: Quia, ut dicitur in 7. Met. nullum vniuersale est substantia: sed

Lib. 2. T. e.
63. & in reliquis.

T. c. 28. 31.
52.

T. c. 45. 46.

* Nugatio quando non fiat in propositionibus.

Cap. 2. t. c. 2. 3.

sed vniuersalis negatio conuertitur simpliciter. **A**
 nulla ergo substantia erit quid vniuersale, sed
 quilibet Angelus est quædā substantia: ergo &c.

Præterea: vniuersalia nec agunt, nec patiun-
 tur, nisi p accidēs: prout sunt in indiuiduis: Qua-
 re, si in Angelis esset vniuersalitas sine indiuidua-
 tione, nullo modo angeli agerent, nec pateretur,
 nec per se, nec per accidens: essent ergo ociosi, qd
 est inconueniens.

Dub. I.

*An in Angelo sit indiuiduatio sub-
 stantialis. Conclusio est
 affirmatiua.*

Vide eisdem Doct. locis supra citatis. & D. Bouau.
 d. 3. p. 1. artic. 2. q. 2.

L T E R I V S autē dubitatur:
 dato, quod in angelis sit indiui-
 duatio: vtrum talis indiuidua-
 tio sit accidentalis, vel essentia-
 lis. Et videtur, quod omnis idi-
 uduatio sit accidentalis: quia
 circumscriptis omnibus accidentibus, res nō est
 sensibilis, sed intelligibilis. In istis ergo inferiori-
 bus videtur esse indiuiduatio per accidētia: cum
 circumscriptis omnibus accidentibus non rema-
 neat res sensibilis, & particularis: sed oportet per
 ista sensibilia ascendere. Ponemus itaque indiui-
 duationem in illis intelligibilibus per accidētia:
 sicut in istis sensibilibus.

Indiuiduū
 quid.

Præterea secundum Porphyriū: indiuiduū cō-
 stat ex proprietatibus, quarum collectionem im-
 possibile est in altero reperire: sed ille propieta-
 tes sunt accidētia. Erit ergo indiuiduatio per ac-
 cidentia.

Indiuiduo-
 rum differē-
 tia qualis.

Præterea secundum Porphyrium: indiuidua
 differunt solo numero: sed differre solo numero,
 est differre solo accidente. Indiuidua ergo nō dif-
 ferunt nisi solo accidente, & per consequens indi-
 uduatio erit quid accidentale.

I N C O N T R A R I V M est Magister in lito-
 ra, quæ discretionem personalem dicit pertine-
 re ad substantiam: sed discretio personalis in his,
 in quibus reperitur personalitas, est indiuidua-
 tio, ergo &c.

Præterea si indiuiduatio esset quid accidenta-
 le, ergo indiuidua nō essent in prædicamento sub-
 stantiæ: quare de indiuiduis non ponerentur ge-
 nera, & species: quæ sunt in prædicamento substā-
 tiæ: Sortes ergo nō eēt homo, nec eēt animal: vel
 si aliquo modo homo, & animal prædicaretur de
 Sorte hoc nō esset essentialiter, quia de accidente
 essentialiter substantia prædicari non potest: cū
 ergo genera, & species prædicentur de indiuiduis
 essentialiter: quia cōtra rationem generis est præ-
 dicari denominatiuē: vt declarari hēt in 2. Top.
 indiuiduatio non erit quid accidentale.

Cap. 2.

Pars I.**Dub. II.**

*An indiuiduatio Angeli persona-
 litas dici possit. Conclusio
 est affirmatiua.*

Idem vt supra.

L T E R I V S autem dubitatur: vtrum
 indiuiduatio, quæ reperitur in ange-
 lis, possit dici personalitas. Et videtur,
 qd nō. Quia secundum Boetium in lib.
 de duabus naturis, & vna persona Christi: Perso-
 na est rationalis naturæ indiuidua substantia, sed
 Dio. 6. de di. no. distinguit inter intellectuale, &
 rationale. Et si bene cōsideretur mens eius, Ange-
 li sunt intellectuales, homines rationales. Non
 ergo indiuiduatio in angelis erit personalitas, cū
 non sint naturæ rationales.

B

Præterea diffinitur persona communiter à Do-
 ctoribus: quod est Hypostasis distincta proprie-
 tate ad dignitatem pertinente: sed in angelis non
 est indiuiduatio per proprietates: cum ipsi sint
 formæ per se existentes, & seipsis indiudentur:
 ergo &c.

Persona q

I N C O N T R A R I V M est Magister in li-
 tera, qui dicit à primordio quatuor esse attributa
 angelis: inter quæ quatuor computat personalē
 discretionem, quod non esset, nisi indiuiduatio
 in eis esset quædam personalitas.

C

Resolutio Articuli I.

*Angelus indiuiduationem substantialem habet, &
 personam, cum sit quia per se existens, vel substi-
 stens, non per materiam, quæ in eo non est, sed
 per se existere.*

R E S P O N D E O dicendū, qd cum primo
 qritur vtrū in angelis sit indiuiduatio:
 dici dēt: qd Auctor de causis in Commē-
 to ppositionis. 9. i oībus ponit indiuiduationē.
 In ipso enim Deo suum esse purum infinitum:
 quod non potest alteri communicari: dicit esse
 suum indiuiduum, sed quicquid sit de Deo, cer-
 tum est, tamen, quod tā angeli, quā res sensi-
 biles habent aliquid determinatum, & signa-
 tum, quod sub illo esse determinato, & signa-
 to alteri communicari non potest, & ideo in om-
 nibus talibus est indiuiduatio. Nam hoc est indi-
 uiduum, quasi nō diuiduum, siue non diuisum,
 vel non multiplicatum, vel non pluribus commu-
 nicatum. Et quia, vt diximus, quælibet substantia
 creata, siue sit intellectualis, siue sensibilis: habet
 quoddam esse signatum, quod alteri communi-
 cari non potest: quia non possunt esse plura talia,
 habentia vnum, & idem esse signatum, Ideo in
 oībus talibus indiuiduatio reperitur. Immo suf-
 ficienter probatur in 7. Meta, contra Platonem:
 quod vniuersale semper intelligitur esse ali-
 quid
 in

Indiuidui
 quid.

In alio. Quicquid ergo est per se existens, & habet per se agere, non est vniuersale, sed indiuiduum. Eo ergo ipso quod tam Angeli, quam istæ res sensibiles sunt quædam substantiæ per se existentes, quibus per se competit agere: quæcunque sunt talia: non sunt vniuersalia, sed indiuidua. Quia ergo in nata est nobis via ex istis sensibilibus ad intelligibilia ascendere.

Primo videbimus, quomodo in istis rebus materialibus est indiuiduatio: postea ex hoc ascende- mus ad Angelos, declarantes, quomodo ibi indiuiduatio habet esse.

Propter quod sciendum, quod ut communiter ponitur in istis sensibilibus: indiuiduatio est per materiam. quod videntur sonare verba Philosophi in de Cælo, & mūdō dicentis, quod cum dico cælū, dico formam, cum dico hoc cælum, dico materiam. sed cum hoc cælum dicat quid signatum, & indiuiduatum, si dicere hoc cælum est dicere materiam, plane concluditur, quod signatio, & indiuiduatio in rebus materialibus sit per materiam. & si dicere cælum, est dicere formam: cum cælum secundum se consideratum, non dicat quid signatum, & indiuiduatum, sed magis quid vniuersaliter sumptum, erit in rebus materialibus vniuersalitas per formam, sicut indiuiduatio est per materiam: Et inde est, quod intellectus facit vniuersalitatem in rebus: quia considerat res sub esse formali, sub qua consideratione habent res vniuersale esse.

Sed si sic dicimus, occurrit nobis grauis difficultas: Nam si per materiam esset signatio: nunquam posset considerari res cum sua materia nisi consideraretur sub esse signato. cum ergo in rebus materialibus ipsa materia pertineat ad quidditatem: quia non potest esse quidditas rei materialis sine materia: non videtur, quod per materiam sit indiuiduatio: hoc etiam idem apparet: Quia cum consideramus vniuersale in rebus materialibus: non oportet, quod abstrahamus ipsum à materia: sed abstrahimus ipsum ab hic, & nunc. Ipsa. n. materia considerata sine hic, & nunc, pertinet ad rationem rei vniuersalis. Non ergo erit signatio per materiam, sed per accidens aliquod additum materiæ, per quod competit ipsi materiæ esse hic, vel esse nunc.

Hac autem difficultate inducī, dixerunt quidam, indiuiduationem esse per quantitatem, per quam est materia hæc; at quantitate abstracta pertinebit materia non ad esse rei indiuiduæ, & signatæ, sed ad esse rei communis, & vniuersalis,

Sed non videtur hoc sufficere. Nam nullus diceret, quod per clypeū percuteretur clypeatus, quia si non esset clypeus, fortius percuteretur clypeatus. accidit ergo clypeato percuti per clypeum. Nam ex quo clypeatus est, non veniet ad eum percussio, nisi per clypeum, hoc tamen est per accidens. quia amoto clypeo, fortior esset percussio. Sic & in proposito: ex quo materia non separatur à quantitate, forma recepta in materia recipitur à quantitate, forma recepta in materia recipitur in materia quanta, & indiuiduatur forma, quia recipitur in tali materia. Talem enim mate-

riam perficit forma, qualem eam inuenit, sed inuenit eam extensam, & quantam, ideo sic eam perficit.

Qualiter autem se habeant forma substantialis, & quantitas ad materiam: & qualiter quantitas præcedat formam substantialem in materia: & qualiter sequatur; supra, cum disputauimus, an in Angelis sit materia, diffusius diximus: Nunc autem scire sufficiat, quod forma in tali materia recipitur, & talem materiam perficit, qualem materiam inuenit: & quia inuenit hanc materiam sic extensam, & sic quantam: ideo sic & eam perficit, habebit ergo forma hoc esse signatum: quia recipitur in hac materia sic quanta: sed si non esset quantitas, & non reciperetur forma in materia quanta, magis haberet esse indiuiduum, quam nunc habeat. Nam si esse indiuiduum est esse non diuiduum, id est non diuisum, & plurificatū:

quia si materia sine quantitate reciperet formam, nunquam reciperet nisi vnam formam: nec illa plurificari posset, nec sub eodem genere, nec sub eadem specie; nec successiuè, nec simul, ut declarat Commentator in de substantia orbis: Ideo illa forma sic accepta esset magis indiuidua, id est magis non diuisa, & non plurificata: quam recepta in materia quanta. Si enim esset materia separata à quantitate, non possent ex tali materia fieri plures homines, nec plura animalia, nec plura corpora, nec plura quæcunque alia: Sed talis materia aliqua forma perfecta: ab illa nunquam absolui posset. Forma ergo recepta in hac parte materiæ dicitur per illam partem materiæ habere esse indiuiduum, & incommunicabile: quia in illa parte materiæ non possunt esse simul plures tales formæ. In alia enim, & alia parte materiæ esse plures tales formas, non est inconueniens: Igitur quia in alia, & alia parte materiæ poterit esse eadem forma secundum speciem: non autem secundum esse signatum: ideo in identitate speciei est communicatio: sed in identitate huius esse signati communicatio esse non potest; ideo dicitur esse quid indiuiduum, & quid incommunicabile. Et quod dicimus de alia, & alia parte materiæ, quantum ad esse simul: veritatem habet de eadem parte materiæ, quantum ad esse successiuum. Nam in eadem parte materiæ, in qua est nunc vna forma, corrupta forma illa, licet forte per plura media poterit ibi induci eiusdem speciei forma, non tamen erit eadem numero cum priori: quia quorum substantia deperit, non redeunt eadem numero. Quare sub esse signato non potest esse communicatio: ideo secundum hoc esse, dicitur esse indiuiduatio. Nec difficultas fieret, si quis diceret, quod pereunte forma: poterit virtute diuina in eadem parte materiæ induci eadem forma numero: quia si hoc fieret, esset illud idem numero, quod prius erat, Propter quod nec plurificatum esset sub indiuiduali esse: habet ergo forma ex hac parte materiæ, in qua recipitur quoddam esse incommunicabile, & per consequens habet quoddam esse indiuiduum, sed si non reciperetur forma in hac parte

CONTRA
DICTIO.

*Indiuiduatio in corpore est per materiam, est eadem opinio ex lib. 1. c. 1. li. 1. 92. & vide de contradi. & sol huius opin. i. sine prologi. Et infra. q. 4. arti. 2. & 4. p. 2.

Grauis dubitatio.

2. de Gen. 70.

parte materiæ, vel nõ recipere in materia, habente partem: multo magis haberet esse incommunicabile: vt est per habita manifestũ. Nõ ergo est per quantitatem indiuiduatio, & incommunicabilitas: quia si non esset quantitas, multo magis per materiam esset indiuiduatio, & incommunicabilitas.

Vt ergo appareat qualiter sit indiuiduatio: dicamus, q̃ forma materialis non indiuiduatur, nisi quia recipitur in materia signata: vt quia recipitur in hac materia, & non in alia: ideo forma sic recepta est hæc, & non alia: sed q̃ materia sit hæc, & non alia, dupliciter potest intelligi, vno modo, quod materia nullo modo habeat partes, & ideo est hæc, & non alia: quia nullo modo potest esse alia & sic fieret indiuiduatio per materiã, si dimensiones nullo modo præcederent formam substantialem in materia, & si non recipere formam in materia quanta.

Alio modo potest esse materia hæc, & nõ alia, quia est hæc pars materiæ, & nõ alia, & talis indiuiduationem inuenimus in rebus materialibus secundum esse, quod habent in rerum natura.

Primus autem modus indiuiduationis non potest esse in rerum natura: quia nullo modo potest materia à quantitate separari. Aduertendum tamen, quod licet materia habeat partes per quantitatem, aliæ tamen sunt partes materiæ a partibus quantitatis: sicut quia licet albedo sit multa, quia superficies est multa, aliæ tamẽ sunt partes albedinis à partibus superficie, & erit ibi differentia non solũ quantũ ad partes superficie: vt quia hæc pars superficie non est in illa, sed et quũ ad partes albedinis, vt quia hæc pars albedinis nõ est illa. Si ergo hæc pars materiæ non est ista forma recepta in hac parte materiæ dicitur habere esse indiuiduatum, & signatum, quia recipitur in hac parte; & non in illa. His omnibus declaratis: dicamus, tribus modis posse intelligi indiuiduationem in formis. Primo per non recipi in materia. Secundo per recipi in materia non quanta. Tertio per recipi in hac hac parte materiæ.

Primum sic patet: si enim forma non est apta nata recipi in materia: eo ipso, quod est talis, de se non est plurificabilis: quia nihil, quod habet esse per se, secundum quod huiusmodi, est vniuersale, quia vt probatur in 7. Metaph. Nihil per se existens est vniuersale: vel, quod idem est, probatur ibi quod impossibile est vniuersale esse substantiã i, esse per se existens.

Secundo modo potest sumi indiuiduatio prout forma recipitur in materia secundum se, & sine quantitate. Nam si esse indiuiduum est idẽ, quod esse non diuiduum: vel esse non plurificatum: si materia secundum se, & absque quantitate reciperet formam: forma illa potissime esset indiuidua: quia sic recepta nullo modo plurificari posset.

Tertio modo potest esse indiuiduatio informis ex receptione in hac parte materiæ. Eo. n. ipso, quod hæc pars materiæ non est illa: forma recepta in hac parte materiæ, non erit idem, quod forma

A recepta in illa, quandam ergo incommunicabilitatẽ habet forma ex eo, quod est in hac parte materiæ recepta. Nam forma recepta in hac parte materiæ, non oportet, quod differat in eo, quod forma: necesse est tamẽ, quod differat in eo, quod hæc forma: ex receptione ergo in hac parte materiæ, habet forma materialis, quod sit hæc forma, & quia hæc forma dicit formam indiuiduatam: bene dictum est, quod ex receptione formę in hac parte, competit, quod indiuiduetur materialis forma. Idẽ et iudicium esset de receptione formę in hac tota materia. Nã hæc tota materia ita est hæc materia, quod non est alia, cum nullam sit dare aliam, nam præter totam materiam non est dare aliam materiam. Forma ergo totius vniuersi recepta in sua tota materia, vel hoc vniuersum constans ex sua tota materia, est quid indiuiduum: quia habet formam receptam in hac materia. Sic etiam idem esset iudicium de aliquo, quod non constaret ex tota materia simpliciter, sed ex tota materia sua, Nam Sol nõ constat ex tota materia simpliciter, quia reperitur aliquid de materia extra solem, sed tamen constat sol ex materia tota sua, quia nihil reperitur de materia solis extra solem, vel extra hunc solem nihil est de materia, in qua naturaliter possit esse forma solis. Propter quod dicitur sol constare ex tota materia sua: sed cum hæc tota materia solis nõ sit illa alia materia: consequens est, quod forma solis recepta in sua materia, ita recipiatur in hac materia, q̃ non recipiatur in alia. Propter quod forma sic recepta habet esse hæc, & non alia. Actiones etiam, & existentie non sunt vniuersales per se, sed particularium, Agens enim non agit in materiam generalem, sed agit in hanc materiam: & forma recepta in aliqua materia, siue concreata, siue præiacente, non recipitur in materia in generali, sed recipitur in hac materia, & existit in hac materia. Propter quod quantumcunque huiusmodi forma de se sit multiplicabilis; tamen, vt per actionem agentis est inducta in materia, vel prout est in materia recepta: semper habet esse determinatum, & signatum.

B Dicamus ergo, multos esse assignatos modos indiuiduationis: omnes tamen illi modi coincidunt in duos modos. Nam forma, vel non est de se receptibilis in materiã, & tunc de se est implurificabilis, & de se est quid existens, vel indiuiduũ, vel est receptibilis in materia: & tunc indiuiduatur ex materia, in qua recipitur: vt quia recipitur in hac materia, & non in alia, ideo forma sic recepta est hæc signata, & indiuiduata, & nõ alia. Sed recipi in hac materia, & non in alia, si bene considerentur prædicta, est quatuor modis: Vel quia recipitur in hac parte materiæ, & non in alia, & sic hic anulus est hic, & non alius: quia sit ex hac parte auri, siue ex hoc auro, & non ex alio: Vel quia recipitur in hac tota sua materia, & nõ in alia: Vel tertio hoc contingit, quia forma recipitur in tota materia simpliciter, & sic vniuersum est hoc, & non aliud: quia constat ex hac tota materia, & non ex alia. Esset autem & quartus

modus,

Indiuiduatio in materia
tribus modis
potest. Vide 1.
Quod. Doct.
q. 1. vbi dicitur,
quod non est per
materiã, nec per
conditiones
materie, sed
per quantitatem,
ca. n. de se hæc
vnitate. Vide
de contradi.
de sol. in fine
Prologi.
& ista q. 4.
arti. 2. & 4.
p. 2.

Indiuiduatio in formis
tribus modis
potest intelligi.

T. c. 45. 48.
Vniuersale
nõ est substantia,
i. per se existens.

Indiuiduatio vniuersalis.

Solis indiuiduatio vniuersalis.

modus, ut si esset possibile, quod esset materia sine quantitate, quia materia non habet partem, & partem: non esset dare aliam, & aliam materiã. Propter quod forma ibi recepta esset hæc, & non alia: quia esset recepta in hac materia, & non in alia. Impossibile est autẽ, materiam esse sine quantitate: sed si posset sic esse, non minus, immo quodammodo magis indiuiduaret formam, quàm in diuidet cum quantitate: prout maior esset ibi incommunicabilitas. Modi ergo indiuiduationis formæ possunt dici duo: per recipi, & non recipi in materia: & possunt dici tres, videlicet per non recipi in materia, & per recipi in materia secundum se, & per recipi in materia quãta: & possunt dici quinque. recipi enim in materia quanta est tripliciter, quia forma recepta in materia quãta, vel recipitur in hac parte materiæ, vel in tota materia sua, vel in tota materia simpliciter. cum ergo quælibet pars materiæ sit materia, & cum tota materia non sit aliud, quàm materia, benedictum est, quod & formæ materiales indiuiduantur per materiam. Imateriales vero indiuiduantur per se existere, & per non recipi in materia. Est ergo in Angelis indiuiduatio, licet non sit in eis materia.

Indiuiduationem Epi-
logus.

Indiuidua-
tur formæ
materiales
p. materiã:
Imateriales
ex p. se exi-
stere.

RESP. AD ARG. ARTIC. I.

Ad primum dicendum, quod dictum Philosophi solum arguit nõ esse plurificationem in Angelis secundum eandem speciem: non autem probat non esse indiuiduationem simpliciter. Est, n. indiuiduatio in rebus incorruptibilibus; ut hic Sol quid indiuiduum nominat, licet non sit nisi vnus sol in specie solis. Sic quilibet Angelus quid indiuiduum dicit, licet videatur argumentum concludere, quod non sit nisi vnus Angelus in specie Angeli, sed quid sit tenendũ de hoc: in sequentibus quæstionibus apparebit.

Ad formam autem arguendi dicendum, quod quæ differunt secundum formam: differunt secundum hanc formam, & quæ differunt specie, differunt numero: ut hic equus ab hoc homine differt, & specie, & numero. Est enim in talibus sic differentibus, sic indiuiduatio, sicut in his, quæ differunt solo numero. Nam non solum hic homo, & ille homo differentes solo numero dicunt quid indiuiduum, sed etiam hic homo, & hic equus differentes specie, & numero quid indiuiduum nominant. Sic etiam dato, quod non sit accipere hunc Angelum, & illum differentes solo numero, sed duos Angelos oporteat differre specie, & numero: hoc non obstante habet in ipsis esse indiuiduatio. Qualiter autem sit in Angelis differentia numeralis, in sequentibus apparebit.

Ad secundum dicendum, quod indiuiduatio est per materiam in formis materialibus. In formis autem immaterialibus est indiuiduatio per se existere, & per non recipi in materia: ut est per habitã declaratum.

Ad tertium dicendum, quod cum dicitur: omnis forma est de se multiplicabilis: verum est si sit recepta in materia. Sed omnis forma recepta in

A materia: in alia, & alia parte materiæ poterit esse alia, & alia huiusmodi forma. Si ergo non multiplicatur talis forma, hoc est quia constat ex tota materia simpliciter. Ideo non est nisi vnus vnuersum in specie vnuerſi: vel hoc est, quia constat ex tota materia sua. & ideo est vnus tantum Sol in specie solis, sed si sit forma non recepta in materia: cū forma non indiuiduetur, nisi per materiam: ut habetur in 7. Meta. illa erit de se indiuidua, & immultiplicabilis: huiusmodi autem sunt Angeli, ideo &c.

Text. c. 28.

Ad quartum dicendum, quod ideæ Platonis, si esset dare tales ideæ, in se essent quid singulare: dicerentur tamen illæ ideæ esse vnuerſales ratione exemplaritatis, quia essent quædam vnuerſalia exemplaria multarum rerum. Hoc enim modo, & forma subcellaris esse pōt quid vnuerſale: si ad exemplar illius fiant multi subcellares. Arist. tñ Platonẽ increpat, arguens contra ipsum in 7. Metaph. quod oportebat Platonem ponere, ideæ illas esse verẽ vnuerſalia: cū diceret eas esse quiditates istorum sensibilium: contra quod arguens ait, quod eo ipso, quod illæ ideæ sunt per se existentes, vnuerſalia esse non possunt. Argumentum ergo magis est ad oppositum, quàm ad propositum. eo enim ipso, quod angeli sunt formæ per se existentes, non sunt quid vnuerſale, sed quid indiuiduum.

T. c. 20. 35.

Ad quintum dicendum, quod species, quæ sunt in intellectu: sunt quid singulare secundum se consideratæ: habent tamen quendam modum vnuerſalitatis: prout representat naturam vnuerſalem rei: ipsa tamen species intelligibilis est hæc, & non alia. Nos autem non loquimur de vnuerſalitate secundum exemplaritatem, vel secundum representationem, sed secundum esse, vel secundum prædicationem: talem autem vnuerſalitatem non damus, nec Angelis, nec speciebus intelligibilibus.

Resolutio Dub. I.

In Angelis, qui sunt substantia separata, indiuidua nõ sunt accidentia, nec ad eorum indiuiduationem cooperantur accidentia: nec indiuiduantur per materiam, nec per aliquod accidens annexum materiæ, cum sint formæ per se existentes: sed se-
ipsis sunt hoc aliquid, & indiuidua.

D

Did autem, quod quærebatur: dato, quod in Angelis sit indiuiduatio, vtrum sit substantialis, vel accidentalis: dici debet, quod per hæc sensibilia debemus ascendere in cognitionem intelligibilem. Ideo primum videndum est, vtrum in istis sensibilibus indiuiduis sit indiuiduatio accidentalis. Hoc enim viso, de leui patebit, qualis sit indiuiduatio Angelorum: immo quodam modo difficilius est videre de indiuiduatione istorum sensibilium, quàm de indiuiduatione Angelorum. Verum tamen quantuncunq; videatur difficilius, semper est à sensibilibus inchoandum:

choandum; cum nostra cognitio semper incipiat a sensu: Dicemus ergo, quod quantum ad præsens spectat, tria faciunt difficultatem in proposito: quare videatur indiuiduatio in istis sensibilibus accidentalibus esse.

Vna difficultas sumitur ex conditionibus materiæ, per quas est indiuiduatio. Nam si esse indiuiduum est esse hic, & nunc; cum esse hic, & esse in loco, sit quid per accidens: ipsa indiuiduatio substantiæ erit quoddam accidens superadditum rei locatæ: & sicut esse hic est accidens, sic & esse nunc videtur accidens importare. Secunda difficultas sumitur ex ipsa differentia indiuiduorum. Nam si indiuidua differunt solo numero, quia differre solo numero videtur esse differre solo accidente; consequens est, quod ipsa indiuiduatio dicta Doctorum. Nam Boetius in libro de Trinitate circa principium ait, quod in numero differentiam accidentium varietas facit. Et subdit, quod tres homines, neque genere, neque specie, sed suis accidentibus differunt. Et Porphyrius ait, quod indiuidua dicimus huiusmodi: quoniam ex proprietatibus consistit vnumquodque eorum, quarum collectio nunquam in alio eadem erit. Et Simplicius in lib. super prædicamentis ait: Numero autem differunt, quæcumque cum cursu accidentium proprietatem suæ substantiæ determinauerunt. Sed si sic dicimus, quod indiuiduum dicat substantiam, & accidens, non erit indiuiduum in genere substantiæ, nec de eo essentialiter prædicabitur substantia. Immo non erit in aliquo prædicamento, quia congregatum ex substantia, & accidente in nullo prædicamento esse potest. Propter quod videndum est, quomodo possumus saluare, quod conditiones materiæ, quæ sunt hic, & nunc non dicant accidens, sed substantiam: & quomodo differre numero prout differunt indiuidua, sit differre secundum substantiā, & quomodo dicta Doctorum ponentium talia esse per accidens, veritatem habere possint.

Propter primum sciendum, quod, ut diximus, idem est esse indiuiduum, quod non diuiduum, vel non plurificatum. Possunt autem esse plura indiuidua, plura possunt esse, quibus competit esse signatum: hic tamen homo signatus plurificari non potest. Impossibile est enim esse plura habentia idem esse signatum. Huiusmodi autem signatio competit formæ materiali, ex eo, quod recipitur in materia: ergo materia dat formæ indiuiduationem. sed hoc non potest facere materia quocunque modo sumpta, nisi sumatur sub esse signato, videlicet hic, & nunc. Nam hic, i. in hac parte materiæ, & nunc, i. quamdiu est in hac parte materiæ, non possunt esse in materia plures formæ. Possunt enim ex materia anulorum, ut ex auro fieri plures anuli, sed ex hac materia auri, siue ex hoc auro, quamdiu est ibi forma anuli, non possunt ibi esse plures huiusmodi formæ, in eadem autem parte auri successiue possunt fieri plures anuli: quia quorum substantia deperit, non redeunt eadem numero. Si enim inducatur in ma-

teria albedo, & postea cedat in potentiam materiæ: & iterum inducatur in eadem materiæ albedo, non erit eadem albedo numero. sic, si ex auro fiat anulus: & iterum illud aurum redigatur in massam, & rursus fiat idem anulus: non erit idem anulus numero. In hac ergo materia, vel in eadem parte materiæ successiue possunt induci diuersæ formæ. Ad hoc ergo, quod forma sit quid. non diuiduum, & quid non plurificatum, oportet, quod materia sit hæc, & non alia, quia in alia, & alia parte materiæ posset esse talis plurificatio, & posset induci plures formæ.

Rursus oportet, quod sit nunc, i. in hoc tempore, & non in alio, & alio tempore: quia in alio, & alio tempore etiam in eadem parte materiæ possunt induci diuersæ formæ. Sed tamen in hac eadem materia, & in eodem tempore plures formæ esse non possunt. Ideo materia cum hic, & nunc facit formam non diuiduam: & facit, quod nullo modo sub tali esse plurificari possit.

Aduertendum ergo, quod licet materia habeat partes per quantitatem, & licet non esset subiecta variationi, & alterationi, nisi esset subiecta quantitati, & accidentibus alijs; tamen essentia materiæ est extensa, licet hoc habeat per aliud: & vere ipsa essentia materiæ habet partes: & partes materiæ nihil aliud sunt, quam materia, licet tales partes habeat per aliud. & vere ipsa essentia materiæ motibus, & variationibus temporis subijcitur, licet hoc habere non posset, nisi aliquibus accidentibus esset coniuncta: tales ergo conditiones materiæ, sicut sunt & esse hic, & nunc, vel sicut sunt, quod forma recipiatur in hac materia, & non in alia: & in hoc tempore, & non in alio, ad ipsam essentiam materiæ sunt referendæ. Indiuiduum ergo constat ex materia signata, & forma signata, sed materia signata non est aliquid aliud, quam materia, hunc enim modum signationis, quem habet materia, est per aliquid aliud, materia tamen signata est ipsa materia, & non aliud. Propter quod & indiuiduum constans ex signata forma, & ex materia signata, est substantia, & non aliud, & est in prædicamento substantiæ, & non in alio. Si enim sic vellemus loqui de prædicamento, quod per ea, quæ competunt rebus prædicamentibus per aliud traherentur res prædicamentales extra suum prædicamentum, nihil esset in prædicamento, quia nulla res prædicamentalis est, cui non competat aliquid per aliud. albedo autem, quæ est in pariete, non esset in prædicamento, quia illa est albedo extensa. Si ergo albedo extensa diceret aliquid aliud, quam albedinem, non esset albedo illa in prædicamento qualitatis, sed esset aliquid per aggregationem ex qualitate, & quantitate. Vnde non est intelligibile, quod fiat talis aggregatio, sed dicemus, quod hoc habent essentia rerum prædicamentorum, quia coniunctæ sibi inuicem, aliquid in se inuicem contrahunt: ut essentia albedinis coniuncta quantitati, hæc contrahit, ut ipsa essentia albedinis extendatur. & si ipsa essentia extendatur, essentia eius extensa erit ipsa essentia. propter quod essentia albedinis extensa,

Cap. de spe-
cie sub fin.

Dubitatio.

Solutio.

Indiuiduum
non est ac-
cidens con-
ditionibus
materiæ.

2. de Gen.
1. 67a.

*Hic, & nunc,
esse condi-
tiones indi-
uiduales ac-
cidens referi
de. Vide
quodlibet. 1. q.
11.

*Indiuiduum
in prædica-
mento in
substantia.
Vide quodlibet
1. q. 11. pro
pe finem.

Materia signata quid.

Hoc videtur terribile Girardus dicit. 11. libr. 1. sen. q. 1. artic. 2.

* Differre forma & differre specie idem supra d. 3. q. 1. artic. 1. ante solutionem articuli.

CONTRA DICTIO. Individuationis principium originis est quantitas, si verba Doctorum considerentur, sed vide contra d. 1. q. 1. h. ne prologi. Quod materia, & forma sunt, in eis individuationis.

* Individuum extra prædicamentum substantiæ non est.

Quantitas facit ad individuationem.

tenfa, non est aliud, quàm essentia albedinis. Sic materia signata non est aliquid aliud, quàm materia. Individuum ergo constans ex materia signata, non est aliquid aliud, quàm substantia. Nihil enim est de compositione individui, quod non pertineat ad prædicamentum substantiæ, ad individuationem enim vel saltem ad hunc modum individuationis, quem videmus in sensibilibus, potest facere aliquid aliud a substantia.

Viso, quomodo conditiones materiæ non faciunt, quod individuum sit accidens, vel quod de compositione eius sit accidens, volumus ostendere, quod differre solo numero, sicut differunt individua, non facit, quod individuum sit accidens, vel quod de compositione eius sit accidens. Dicemus enim quod aliquando res per se differunt per suas formas, & tunc res differunt specie. Nam cum idem sit species, & forma, differre forma, & est differre specie, aliquando vero res per se non differunt secundum formam, sed differunt secundum materiam, & quia constant ex alia, & alia parte materiæ: & quia in alia, & alia parte materiæ de necessitate recipitur alia, & alia forma. ideo quæ sic & differunt per materiam, oportet ex consequenti differre per formam. Differre ergo solo numero, est differre materialiter: differre autem specie, est differre formaliter. Licet ergo non possent res differre materialiter, nisi materia esset quantitas, quia materia tunc esset indivisibilis, & non haberet partem, & partem, & non esset alia, & alia. Quamvis ergo hoc sit per quantitatem, quod materia est alia, & alia, verè tamen ipsa materia facta est alia, & alia, ita ut hæc materia non sit illa. Cum ergo materia pertineat ad prædicamentum substantiæ, differre materialiter est differre substantialiter. quod ergo hæc materia differat ab illa, hoc est per aliud a materia, ut per quantitatem. ipsa tamen materia differens non est aliud, quàm materia, itaque propter differentiam materialem, quam assignamus inter individua, quam differentiam vocamus. differre solo numero, non ponemus & individuum extra prædicamentum substantiæ, & non dicemus, quod individuum sit aliquid aliud, quàm substantia.

Ostenso, quod nec conditiones materiæ, per quas est individuat, nec differentia individuum ponunt individuum extra prædicamentum substantiæ, nec faciunt, quod de compositione individui sit accidens, volumus solvere auctoritates Doctorum. Nam cum ait Boetius, quod differentiam in numero facit varietas accidentium; dicemus, quod ipsa individuat individui, vel ipsa materia signata, quæ est de ratione individui, non est accidens, tamen non est inconueniens, quod ad talem individuationem faciant accidentia. facit enim & quantitas, & si non ad individuationem simpliciter, quia non minus individuet materia formam, si es-

set a quantitate absoluta, facit tamen ad hunc modum individuationis. nam quod materia sit hæc, & non alia, & quod sit differens ab alia, per quantitatem habet. individuat ergo non est accidens, & differre materialiter quod est differre numero, non est differre accidentaliter. tamen ad hanc differentiam aliquid faciunt ipsa accidentia. si enim poneretur sigillum in aqua, & figeretur aqua figuratone sigilli: illa aqua figurata non erit cuprum. ad figuratorem tamen aquæ faciet sigillatio sigilli cuprei, & amoto sigillo, non remanebit aqua figurata, sic partes materiæ sunt per partes quantitatis, & amotis partibus quantitatis, non remanebunt partes materiæ: ipsæ tamen partes materiæ non sunt quantitas, sed materia. causaliter ergo figuratio aquæ est figuratio sigilli: formaliter tamen una est differens ab alia, sic formaliter individuum dicit substantiam, & non est aliud. tamen ad ipsam individuationem aliquam causalitatem, & aliquam efficientiam habent ibi accidentia. cooperatur ergo ad talem individuationem aliud a substantia. ipsum tamen individuum non est aliud, quàm substantia. qualis autem sit ista cooperatio, vtrum eodem modo cooperentur accidentia ad signationem materiæ, sicut sigillum ad signationem aquæ, non est præsentis speculationis. sufficit autem scire, quod sicut aqua figurata non est sigillum, licet hoc habeat a sigillo, sic materia signata non est accidens, nec pertinet ad genus accidentis, licet hoc habeat ab accidente.

Et per hoc patet solutio ad dictum Porphyrij, nam cum ait individua constare ex proprietatibus vel ex accidentibus, pro tanto veritatem habet, quia ad individuationem aliquid cooperantur accidentia, non tamen individuum est in aliquo prædicamento accidentis, nec de compositione individui est accidens.

Per hoc etiam est solutum dictum Simplicij, qui differentiam individuum cursu accidentium assignavit. facit enim ad individuationem cursus, quem habet materia sub accidentibus, ipsum tamen individuum non est accidens, nec de compositione eius est aliquid accidentis. Dicamus ergo, quod aliquid accidens est quod de se habet individuationem: ut quantitas, nam quod sint plura numero, & idem specie, siue individuatione esse non potest, quantitas enim quia de se habet partes; de se habet, quod ibi sint plura numero, & eadem specie, ut si intelligatur linea recta dividi in duas partes, erunt plures partes lineæ numero, sed specie erunt ædem. Intelligemus ergo & quantitatem de se individuationem habere, & per hanc materia habebit partem, & partem, & fiet individuat in formis materialibus, ex eo, quod recipiuntur in hac materia, vel illa. erit ergo hæc materia differens ab illa per quantitatem; ipsa tamen materia differens non erit aliud, quàm materia, poterit ergo facere, & facit ad individuationem ipsum accidens: individua tamen non sunt accidentes, nec pertinent ad prædicamentum accidentis.

Aegid. super ij. Sent.

T

His

non simpliciter, sed ad hunc modum individuationis. materia absoluta a quantitate non minus formam individuet.

Individa constare ex proprietatibus, quod intelligi deat ad Porphyrij mentem vide infra ad 2. arg.

* Quantitas individuat per se, materia per quantitatem, per materiam formam.

Individua
tionum Epi
logus.

Hisigitur omnibus prælibatis, cum quæritur: **A**le est in altero reperire, quia proprietates & accidentia aliquid cooperantur ad individuationem istorum sensibilium: ipsa tamen individua non sunt accidentia, sed sunt in prædicamento substantiæ.

Ad tertium dicendum, quod individua hæc sensibilia differunt solo numero. quia non differunt formaliter, sed materialiter: propter hoc tamen non habetur quod talia individua sint accidentia, quia etiam ipsa materia signata non est aliud, quam materia: & non est accidens, sed substantia: licet ad talem individuationem ipsum accidens aliquid cooperetur.

Hisigitur omnibus prælibatis, cum quæritur: **A**le est in altero reperire, quia proprietates & accidentia aliquid cooperantur ad individuationem istorum sensibilium: ipsa tamen individua non sunt accidentia, sed sunt in prædicamento substantiæ.

Ad tertium dicendum, quod individua hæc sensibilia differunt solo numero. quia non differunt formaliter, sed materialiter: propter hoc tamen non habetur quod talia individua sint accidentia, quia etiam ipsa materia signata non est aliud, quam materia: & non est accidens, sed substantia: licet ad talem individuationem ipsum accidens aliquid cooperetur.

Hisigitur omnibus prælibatis, cum quæritur: **A**le est in altero reperire, quia proprietates & accidentia aliquid cooperantur ad individuationem istorum sensibilium: ipsa tamen individua non sunt accidentia, sed sunt in prædicamento substantiæ.

Ad tertium dicendum, quod individua hæc sensibilia differunt solo numero. quia non differunt formaliter, sed materialiter: propter hoc tamen non habetur quod talia individua sint accidentia, quia etiam ipsa materia signata non est aliud, quam materia: & non est accidens, sed substantia: licet ad talem individuationem ipsum accidens aliquid cooperetur.

Hisigitur omnibus prælibatis, cum quæritur: **A**le est in altero reperire, quia proprietates & accidentia aliquid cooperantur ad individuationem istorum sensibilium: ipsa tamen individua non sunt accidentia, sed sunt in prædicamento substantiæ.

Ad tertium dicendum, quod individua hæc sensibilia differunt solo numero. quia non differunt formaliter, sed materialiter: propter hoc tamen non habetur quod talia individua sint accidentia, quia etiam ipsa materia signata non est aliud, quam materia: & non est accidens, sed substantia: licet ad talem individuationem ipsum accidens aliquid cooperetur.

Resolutio Dub. II.

B Cum Angelus sit quid subsistens: quid individuum: & quid rationale: Persona dici debet, & individuatione eius personalitas non iniuria dicitur

RESP. AD ARG. DVB. I.

AD primum dicendum, quod in substantiis separatis individuum, & quod quid est non pertinet ad aliud & aliud genus cognitionis. idem est enim ibi angelus, & angeli esse: loquendo de esse quiditativo, id est eodem genere cognitionis cognoscitur hoc, & illud. licet enim non sit idem aqua, & aquæ esse, & magnitudo & magnitudinis esse. id est licet non eadem cognitione cognoscatur aqua, & esse quiditativum ipsius: & magnitudo & esse quiditativum ipsius. quia magnitudo, & aqua possunt cognosci sensu: & esse quiditativum istorum non cognoscitur nisi intellectu: non est tamen sic in omnibus, ut in 3. de anima habet declarari. Est enim devenire ad aliqua: ubi idem est hoc & huiusmodi esse, id est ubi eodem genere cognitionis cognoscitur hoc & huiusmodi esse quiditativum: ut in substantiis separatis, ubi non alia cognitione cognoscitur natura, & suppositum. Arguere ergo in Angelis, quod individuatione sit accidentalis: quia res abstracta ab accidentibus efficitur intelligibilis: non est ad propositum, cum ipsum individuum in angelis sit quid intelligibile: ut tamen solvamus argumentum, ut spectat ad hæc inferiora, dicemus quod aliquid cooperantur accidentia ad individuationem istorum sensibilium, ratione cuius circumscriptis omnibus accidentibus, remanet res intelligibilis, & est quid univiale: non tamen propter hoc habetur, quod ista individua sensibilia sint accidentia, vel quod accidens sit de ipsorum compositione.

Ad secundum dicendum, quod individuum secundum auctoritatem Porphyrii constat ex proprietatibus, quarum intellectionem impossibi-

AD id autem, quod quærebatur: utrum individuatione, quæ reperitur in angelis, possit dici personalitas: dici debet, quod de interpretatione nominis personæ, dupliciter loqui possumus. uno modo prout interpretatio huius nominis pertinet ad linguam latinam: & sic idem videtur sonare: Persona, quod quasi per se sonans, vel secundum quod interpretatio huius nominis retorquetur in linguam græcam: nam quod apud nos dicitur: persona, apud Græcos dicitur prosopon, & videtur dici prosopon à pro, quod est ita, & sopô, quod est facies, vel vultus, quasi talis facies, vel talis vultus. Fuit enim hoc: nomen inductum in ludis, qui fiebant apud Græcos: ubi ludebant homines larvati: representantes aliquas personas insignes. Larva enim secundum Vgonem vulgariter {Mascara} dicitur. Homo ergo ille Larvatus in ludo, representans personam insignem, dicebatur prosopon, siue persona. & inde venit dictum Magistrorum: quod persona est suppositum proprietate ad dignitatem pertinente distinctum. quia non nisi personæ insignes, & dignæ representabantur sic in ludo. Inde est etiam, quod personatus dicitur dignitas: postquam personæ nomen ex dignitate originem sumpsit.

Sed qualitercunque loquamur de persona, siue prout est idem, quod per se sonans: vel prout sumitur à representatione facta in ludo: semper ad rationem personæ videntur concurrere tria, ut Boetius in libro de duabus naturis, & una persona Christi diffusius prosequitur. Nam persona rationalis dicitur quid individuum in genere substantiæ, & dicitur quid individuum in genere substantiæ rationalis.

Primo dicit quid individuum. quia per se sonare,

* Persona tinet. per se sonans.

* Persona secundum Græcos à prosopon, quasi talis facies, & est optima interpretatio personæ nomen unde origo habent.

nare, & per se existere, non nisi indiuiduorum est: vel facere talem representationem in ludo, non nisi ad indiuiduum pertinere poterat. cuius est agere, & pati. Vnde & Boetius in lib. præfato ait, quod in vniuersalibus persona dici non potest, sed in singularibus tantum, atque indiuiduis.

Secundo persona non dicit quid indiuiduum solū: sed indiuiduum in genere substantiæ. Nam accidentia non sonant aliquid per se, i. non dicunt aliquid per se, nec existunt per se, nec per se agunt, & patiuntur, licet possint esse ratio agendi, & patiendi. Vnde & Boetius in eodē libro ait, Personā in accidentibus non posse constitui.

Tertio ad rōnem personæ, q̄ sit quid rationale: Nam illud est per se sonans quantum ad ipsam actionem, quod in se habet q̄ possit agere, vel nō agere, & quod habet dominium suæ actionis. & q̄a hoc hnt solū rationalia, ideo de ratione personæ est, quod sit quid rationale. Illud enim quod solū agit ex necessitate naturæ, & non est in potestate sua agere, vel non agere: deficiat per se, cum non sit in se, i. in potestate sua agere, vel non agere, nō habet rationem personæ. Large enim possunt dici per se agere quæcunque habent per se esse: tamen quia secundum quendam modū specialem dicuntur rationalia per se agere, quia in se est, & in potestate sua est, quod agant, vel non agant. quælibet rationalis substantia quantum ad agendum dicitur persona, i. per se sonans, & per se dicta est agere, quia in se est, quod agat, vel non agat. Sic etiam si facientem representationem in ludo volumus vocare personam, quid rationale erat illud, quod sic discretē ludebat: vt discretē representaret hunc, vel illum. Vnde & Boetius in eodem libro vult, quod nulla sit persona ipsius lapidis, quæ habet esse tantum, nec sit persona arboris, quæ habet esse, & viuere, nec etiam sit persona equi, vel bouis, vel cæterorum animalium, quæ muta, & sine ratione vitam solū sensibus degunt. Er subdit, quod hominis Dei, & Angeli dicimus esse personam. * nomen ergo personæ in solis substantijs rationalibus recipitur.

Adaptamus ergo ista tria, videlicet esse quid indiuiduum esse in genere substantiæ, & esse quid rationale ad interpretationem nominis personæ: tamē q̄cquid sit de interpretatione nominis, secundum quod vrimur hoc nomine, persona: oportet, quod habeat illa tria, quod sit quid indiuiduum, quod sit quid substantia; quod sit naturæ rationalis, & quodcunque horum deficiat, nō dicimus illud personam. Vnde & Boetius in eodem lib. ait, quod quia persona est in solis substantijs, & in solis rationalibus, & non in vniuersalibus, sed in indiuiduis, ideo ait hanc esse definitionē personæ: * Persona est naturæ rationalis indiuidua substantia.

Cum ergo quæritur: vtrum angelus sit persona dici debet, quod cum de ratione personæ sit, quod sit quid subsistens, quid indiuiduum. & quid rationale, angelus, qui habet omnia ista de-

bet dici persona, & indiuiduatio in angelis quædam personalitas dici potest.

Aduertendum tamen, quod licet hæc tria vt communiter ponitur, videlicet subsistere, esse quid indiuiduum, & quid rationale, reperiantur in angelo, & in homine: hoc tamen est aliter, & aliter. Nam homo sic subsistit, quod eius natura indiget partibus essentialibus: ex quibus cōposita est eius natura, angelus aut, quia subsistit in natura simplici, nullo mō est indigens partibus. Nō enim habet natura angeli partem, & partem, vnde dicitur esse cōposita, sed est quædam simplex forma.

Rursus aliter est quid indiuiduum homo, & aliter angelus: * homo cū sit quid materiale, est quid indiuiduum per materiā, & * anima hominis indiuiduatur per esse, quod acquirit in materia, vel in corpore. Possit enim Deus si vellet indiuiduare animam, antequam reciperetur in corpore, dando sibi esse tale, quale acquirit in corpore, tamen secundum naturæ cursum anima indiuiduatur per esse, quod acquirit in materia, vel in corpore. * Sed angelus non indiuiduatur p̄ esse, quod acquirit in materia; sed est angelus quid indiuiduum, quia est ipsa forma non recepta in materia.

Tertio aliter est rationalis angelus, & aliter homo. Nam si volumus accipere rationale pro intelligente ratiocinando, & discurrendo: sic angelus non est rationalis, sed homo i sed si volumus accipere rationale pro eo, quod est esse discretium bonorum, & malorum, sicut dicimus esse rationabiliter factum, quod est discretē factum, tanto angelus est rationabilior homine, quanto scire discernere veritatem eminentius referuat in angelo quā in hoīe. Ratio ergo personæ reperitur in angelis, & indiuiduatio eorum est quædā personalitas: & per se subsistere, & esse quid indiuiduum, & quid rationale reperitur in angelis aliter tamen, quā in homine, vt est per habita manifestum.

RESP. AD ARG. DVB. II.

Primum dicendum, quod angeli non sunt rationales, quod sint discursiui, vel quod intelligant discurrendo: sunt tñ rationales, quia sunt discretiui, & iudicant discernēdo.

Ad secundum dicendum, quod proprietates non solum reperitur in accidentibus, sed etiam in substantialibus. Vnde & ipsa definitio dicitur proprium, vt patet ex 6. Topi. Tamen quia definitio habuit speciale nomen: proprium retinet sibi nomen commune. Proprietas ergo potest accipi, vel in relatiuis, vel in absolutis. & in absolutis dupliciter, vel prout pertinet ad accidentia, vel prout pertinet ad substantiam. Si accipiatur proprietas in relatiuis: sic * Persona est suppositum proprietate distinctum ad dignitatem pertinente, prout sumitur p̄sona in diuinis. si vero accipiatur proprietas, prout pertinet ad Aegid. super ij. Sent. T 2 sub-

tatum, insonas qualdā asserēs. Sed vid. alias diffinitiones personæ. & vide nras obseruationes sup Val Jan. & præsertim Apologia nram pro Boetio initio libri Vallæ post epistolam de cōsecratoriā.

Indiuiduatio animæ, hominis, & angeli. * Homo indiuiduatur per materiam. * Anima p̄ esse, qd acquirit in corpore, indiuiduatur.

* Angelus se ipso. Sed vid. de dist. 9. q. 1. art. cu. 3. sub finem q̄o dicitur: * Persona Angelorum sit a diuersitate intelligendi.

* Personæ nomen tria requirit.

* Personæ definitio secundum Boetium, contra quem inquit Laur. Vallæ de personarum libro 6. c. 1. elega.

Cap. 1.

* Persona in diuinis est suppositum proprietate distinctum a dignitate pertinente.

substantialia, sic poterit esse personalitas in Angelis, ubi eorum natura, & substantia habet hoc speciale, & quasi proprium, quod non est receptibilis in materia, unde sumatur eorum indiuiduatio, & personalitas, sed si accipiatur proprietas prout pertinet ad ipsa accidentalia: sic aliquo modo faciet proprietas ad personalitatem hominum, ad quorum indiuiduationem aliquid cooperantur accidentia.

Vel possumus dicere, & fortè melius: quod persona est suppositum proprietate distinctum ad dignitatem pertinente, quod qualiter sit in diuinis pater: ubi proprietates relatiuæ distinguunt personas, dignitatem important: in Angelis autem, & hominibus hoc existit, quia habet tale suppositum, ad quod consequitur esse intellectuale, & habere potentiam intellectiuam, quæ ad dignitatem pertinet, & per quam tam Angelus, quàm homo distinguuntur ab alijs, non habentibus talem proprietatem, & talem potentiam.

Hæc ergo diffinitio, vel descriptio personæ in angelo, & in homine: quod sint sic distincti proprietate (accipiendo proprietatem, prout respicit accidens) non est diffinitio data per proprietatē, personam constituentem, sed sequentem.

ARTIC. II.

An in Angelis reperiatur numerus. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. d. 3. art. 3. Ric. d. 3. q. 9.

SECUNDO quæritur: vtrum in Angelis sit numerus. Et videtur, quod non: Quia, ut supra diximus, sicut differre specie est differre formaliter: sic differre numero est differre materialiter: sed in Angelis non est materia, ergo &c.

Præterea numerus est species quantitatis, sed quantitas non est in substantijs separatis, cum quantitas sequatur materiam, sicut qualitas formam: ergo &c.

Præterea numerus causatur ex diuisione continui: ubi ergo non inuenitur ratio continui, nõ poterit esse numerus: Angeli sunt huiusmodi, ergo &c.

Præterea Arithmeticus considerat de numero, siue de quantitate discreta: sicut Geometra cõsiderat de magnitudine, siue de quantitate continua: si ergo in Angelis esset numerus, posset de Angelis considerare Arithmeticus, cum ipse consideret vniuersaliter de numero. Hoc autem est falsum, quia si de Angelis posset considerare Arithmeticus, vel aliquis Mathematicus: tunc mathematica essent abstracta; non solum se-

A cundum considerationem, sed etiam secundum esse.

IN CONTRARIUM est Philosophus in 12. Meta. qui reprehendit Platonem: eo quod nihil dixit certum de numero separatorum, sunt enim separata in aliquo numero.

Præterea idem Philosophus in 12. Meta. inuestigat numerum substantiarum separatorum: ergo sunt in aliquo numero.

T. c. 42. 48. & in toto fere capite.

Ibidem.

Dub. I. Lateralis.

An Angeli sint secundum numerum Orbium cœlestium.

Conclusio est negatiua.

D. Tho. contra Gent. lib. 2. cap. 92. Item 2. sent. d. 3. art. 3. Voril. d. 3. q. 2. Land. d. 3. q. 6.

VTERIVS dubitatur: vtrum Angeli sint secundum numerum Orbium cœlestium, & videtur quod sic. Nam secundum Commentatorem in 12. Meta. Perfectio substantiarum separatorum est finis motus, & non est ponendum, aliquem esse Angelum imperfectum, ergo non est ponere aliquem Angelum non mouentem: sed mobilia conueniētia talibus motoribus, sunt corpora supercœlestia: non sunt ergo plures Angeli, nisi quot sunt corpora super cœlestia.

Idem infra d. 14. q. 1. Com. 48.

C Præterea vult idem Commentator in eodem 12. quod si intelligentiæ non mouerent: essent in dispositione diminuta, sed hoc non est ponendum: ergo quælibet intelligentia mouet, sed si omnes intelligentiæ mouent, oportet quod sit numerus intelligentiarum secundum numerum orbium mobilium.

Com. 48.

Præterea idem Commentator in eodem 12. ait: quod essent ociosæ intelligentiæ, si non mouerent: sed cum in natura ista inferiori non sit aliquid ociosum, multo magis hoc non erit in intelligentijs, omnes ergo intelligentiæ mouent, & erit numerus intelligentiarum secundum numerum cœlorum mobilium.

Ibidem.

Præterea non esset bene dispositum vniuersum, si omnes partes vniuersi se inuicem non iuuarēt; sicut non esset bene dispositum animal, si membra sibi inuicem non seruirent: sed creatura spiritalis non iuuat corporalem, nisi eam mouēdo: nullus ergo est Angelus, qui non moueat, ergo idem, quod prius.

IN CONTRARIUM est, quia secundum Hieronimum. Angeli sunt dati ad custodiam hominum: non ergo accipiendus est numerus Angelorum secundum numerum cœlorum. sed præter Angelos mouentes cœlos sunt angeli nos custodientes.

Præterea Dominus dixit in Enagelio, Angelos esse ipsorum paruulorum, iuxta illud: Angeli eorum

Matt. 18.

rum

rum semper videt faciem patris, præter ergo angelos mouentes orbes, est dare angelos alios.

Dub. II.

*An Angeli sint in paruo numero.
Conclusio est negativa*

D. Th. 1. p. q. 50. art. 3. Itē d. 3. q. 1. art. 3. Item lib. 2. cōtra Gē. cap. 9. 2. 93. Dur. d. 3. q. 4. Gabr. Biel d. 3. q. 1. Conclu. 3.

VLTERIVS autem dubitatur: vtrum angeli sint in valde paruo numero: dato quod sint in aliquo numero, & non sint secundum numerum cœlorum. Et videtur, qd sic. Nam actus purus, qui est Deus, est maximè vnus: ergo quanto aliqua sunt propinquiota Deo, tanto sunt magis propinqua vnitati: & per consequens sunt in paucissimo numero, sed angeli sunt Deo propinquissimi: ergo &c.

Tomo 5.

Sep. 17.

Præterà August. 12. de Ciui. Dei ait, qd Plato Deum magna auctoritate commendat, mundum numeris fabricantem. Et secundum ipsum, hoc est conforme Scripturæ sacræ dicenti: Omnia in numero, pondere, & mensura disposuisti. Si ergo secundum numerum fabricatus est mundus: imaginabimur, quod hoc modo entia constituentia mundum procedunt à Deo, sicut numeri procedunt ab vnitate. sed numeri propinqui vnitati sunt valde parui, habebunt se ergo angeli sicut numeri propinqui vnitati, & materialia sicut numeri remoti, cum angeli sint facti prope Deum, & materia peope nihil, vt vult Aug. 12. Confess. Erunt ergo angeli in paucissimo numero, & materialia in maximo.

Tomo 1.

Præterèa videmus, quod corruptibilia magis multiplicatur, quàm incorruptibilia, vt non est nisi vnus Sol, vel vna Luna. Est ergo nobilitatis non multiplicari, & esse nullo numero, vel saltē esse in paucissimo numero, sed angeli sunt nobilissima pars vniuersi: ergo &c.

Luc 2.

IN CONTRARIUM est, quia Luc. 2. dicitur, qd facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum. sed multitudo dicit aliquem magnum numerum, ergo &c.

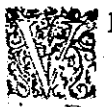
* Legio, vt vulgo dicitur, constat ex 6666. sed opiniones sunt variz. hinc certū nihil sciri potest.

Præterèa Dominus dixit Petro. Mat. 26. Putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam 12. Legiones angelorum. Sed in vna legione est magnus numerus. in valde ergo magno numero sunt angeli.

Dub. III.

An Angelorum numerus sit nobis notus. Conclusio est negativa.

Th. Arg. d. 3. q. 1. art. 3. Barth. Syb. 2. Dec. c. 1. q. 3.

VLTERIVS dubitatur, vtrum numerus Angelorum sit nobis notus, & determinatus. Et videtur qd sic, quia vt dicitur Danielis 7. Millia millium ministrabant ei,

Dan. 7.

A& decies cētena millia assistebant ei: vel, ut habet alia littera: Decies milles centena milliū. sed oēs angeli diuiduntur in assistentes, & ministrantes. postquam ergo notus est nobis numerus, tam assistentium, quàm ministrantium, notus erit nobis numerus angelorum.

Præterèa Philosophus in 12. Met. dicit esse certum, & determinatum numerum intelligentiarum, sed quos nos vocamus angelos, Philosophi vocauerunt intelligentias, vel substantias separatas. quare si est nobis certus, & determinatus, talis numerus separatorum erit certus, & determinatus numerus angelorum.

T. c. 42. & toto fere ca pite.

Præterèa reprehendit Philosophus Platonem in 12. Meta. Quia non certè, & determinatè locutus est de numero separatorum. erit ergo certus, & determinatus talis numerus.

ibidem.

IN CONTRARIUM est, qd nihil possumus scire naturaliter de angelis, nisi per eorū effectus. sed non omnes habent effectus in ista inferiora, quia assistentes non administrant hæc corporalia. Non ergo potest nobis esse notus numerus angelorum, quia non potest nobis esse notus naturali cognitione numerus assistentium.

Præterèa non semper sunt nobis nota opera ministrantium. Nam multa agunt, & operantur angeli, ministrantes, quæ nos latent.

Rursus etiam de actione, quæ innotescit nobis, quod fiat à spiritali substantia: non est nobis notum: vtrum fiat ab vna, vel a pluribus, vel a quot fiat. Nam Marci 5. cum dixit Dominus, quod esset nomen Dæmonis vexantis hominē illum detentum à spiritu immundo; Respondes quod Legio: ed quod multi erāt. Ex hoc ergo effectū, vt ex vexatione nullo modo sciri poterat, quod tanta multitudo esset in illo corpore, quantum continet legio. quare sicut non est nobis notus numerus Dæmonum ministrantium malè: ita nec angelorum ministrantium bene.

Marci 5

Dub. IIII.

An Angelorum numerus sit infinitus. Conclusio est negativa.

D. Th. 1. sent. q. 3. art. 3. Alber. de quatuor coæuis. Bartho. Syb. 2. Dec. cap. 1. q. 3.

VLTERIVS autem dubitatur: vtrum numerus angelorum sit infinitus. Et videtur quod sic, quia dicitur Iob 25. Nūquid est numerus militum eius? sunt ergo innumerabiles milites Dei: sed per milites intelliguntur angeli, ergo &c.

Iob 25.

Præterèa secūdū Strabum, & habetur in litera Aegid. super ij. Sent. T 3 secun-

secundæ distinctionis cœlum Empyreum statim, cum fuit factum, sanctis Angelis est repletum, sed in vno corpore vnus hominis erat vna legio spirituum, nec adhuc replebant corpus illud: quia adhuc potuissent ibi esse plures: cœlum ergo empyreum, quod est tantum corpus, si fuit repletum sanctis Angelis, infiniti erant ibi Angeli.

Præterea secundum Diony. 13. de Angelica hierar. multæ sunt beatæ militiæ supermundialiū intellectuum, superantes secundum commensurationem numerorum, infirmam, & coarctatam multitudinem multarum rerum materialium: Plures ergo sunt angeli incomparabiliter, quam int omnia materialia. sunt ergo plures, quam sint capilli arenæ maris, & quam sint athomi pulueris in terra, sed talia non videntur habere numerum: ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia si omnia fecit Deus in numero, pondere, & mensura: ut dicitur Sapient. 11. angeli facti sunt in numero quodam: non ergo sunt infiniti.

Præterea: infinitas se tenet ex parte materiæ: finitas autem ex parte formæ: ideo omnium corpora sunt diuisibilia in infinitum, quia hoc consequuntur ex materia. sed omnium natura constantium est certus numerus, & ratio eorum magnitudinis, & augmenti, quia hoc consequuntur ex forma: quare si infinitas se tenet ex parte materiæ; ubi non est dare materiam, non est ponere infinitatem. huiusmodi sunt angeli: ergo &c.

Resolutio Artic. II.

In Angelis est numerus largò modo sumptus: quatenus constitutus ex vnitatibus substantialibus, & qualitatiuis, non quantitatiuis: vel quatenus pro multitudine capitur, quæ numerus dici solet.

RESPONDEO dicendum, quod cum primo quæritur: utrum in angelis sit numerus accipiendo numerum largè secundum quod communiter accipitur pro omni multitudine: loquendum est de ipsa multitudine, sicut loquimur de vnitatibus, ex quibus constituitur multitudo. Videndum est ergo, quot modis dicitur vnum, quia tot modis potest constitui multitudo. & tunc apparebit, utrum sit numerus, vel multitudo in angelis, vel non: & quis numerus, & quæ multitudo sit ibi, & quæ non.

Sciendum ergo, quod vnum dicitur æqualiter enti: immo conuertitur cum ente: nec separatur vnum, & ens: nec in generatione, nec in corruptione. Propter quod dicitur in 4. Metaph. quod vnum, & ens sunt idem, & habent eandem naturam: & consecutio vtriusque est ad alterum, sicut consecutio principij, & causæ: sicut ergo principium, & causa dicunt vnam, & eandem rem sub alia, & alia ratione, sic ens, & vnum. Vnde in eodem quarto dicitur, quod sermo dicens: Homo, aut homo vnus, non significat diuersa: nec est differentia inter dicere: Homo vnus, & homo, nec in ge-

neratione, nec corruptione. Non est enim generatio, vel corruptio hominis, nisi sit generatio, vel corruptio vnus hominis, nec econuerso. Nam omne, quod est: ideo est, quia vnum est. ergo quia sic se consequuntur vnum, & ens: sicut dicitur ens de substantia, & accidente; ita dicitur & vnum. & sicut substantia est duplex. scilicet prima, & secunda, sic oportet, quod & vnitas vtroque modo sumatur. sumitur autem ratio substantiæ secundæ ex ipsa forma secundum se. ratio autem primæ ex forma signata. vtroque ergo modo poterit esse numerus in rebus, & ex forma secundum se sumpta, & ex forma signata. & differt vna res ab alia: vel quia habet aliam formam, vel quia habet aliam signatam formam. verumtamen vna differentia includit aliam. Nam non potest res habere aliam formam, nisi habeat aliam hanc formam. Differentia enim secundum speciem includit differentiam numeralem.

B Ex parte ergo substantiæ damus duplicem numerum: & per consequens duplicem vnitatem: vnum, scilicet numerum sumptum ex forma; aliud sumptum ex signata forma: hi autem duo numeri adinuicem sic se habent, quod semper se comitantur, sed nunquam est vterque æquè principaliter, sed aliquando prius intelligitur esse diuersitas ex forma, quam ex signata materia. aliquando econuerso. Cum enim forma signata includat formam: non poterit esse differentia ex forma signata: nisi sit ex consequenti differentia ex forma: & cum vniuersalia non habeant esse, nisi in primis, & indiuiduis. quia destructis primis, impossibile est aliquid aliorum remanere: nulla duo secundum esse, quod habent in rerum natura: possunt differre secundum formam, nisi differant etiam secundum signatam formam. Semper ergo hæc duæ differentiæ se comitantur, sed nunquam sunt æquè principaliter, nam in his, quæ sunt eiusdem speciei: prius intelligitur esse differentia secundum signatam formam: & ex consequenti secundum formam: ut patet in rebus materialibus: ubi forma non diuiditur nisi per materiam. Si ergo in talibus forma specifica non diuiditur, nisi per materiam: prius intelligitur forma aduenire materiæ, quam intelligatur esse diuersitas in tali forma. sed forma, ut est adueniens materiæ, habet esse signatum: quare prius intelligitur, quod sit diuersitas in forma, ut est signata, & ut est adueniens materiæ, & postea intelligitur esse diuersitas in ipsa forma. verè enim in duobus leonibus sunt duæ animæ diuersæ, & duæ formæ diuersæ: sed si leo constaret ex tota materia sua, non esset nisi vnus Leo in specie Leonis, & non esset nisi vna anima Leonina. Si ergo sunt plures animæ leoninæ, hoc est, quia recipiuntur in pluribus corporibus: quare si non est diuersitas in forma materiali specifica, nisi per applicationem ad materiam: ergo prius intelligitur esse applicata forma ad materiam, quam intelligatur esse differens forma. & quia applicata, ut diximus, habet esse signatum: ideo prius in talibus intelligitur esse differens forma signata, quam intelligatur

Sapient. 11.

* Aegidius
et habet 4.
quod q. 1. q.
si materia
occupat locum
est per
dimensiones
interminatas:
si autem tantum
locum, est
per dimensiones
terminatas. ita
a parte ali
quis sit hic
homo, dicit
esse per hanc
formam, &
terminum.

T. 6. 2. 1.

In Prædic.
cap. de Sub
stantia.

tur

tur esse differens forma, sed in his, quæ differunt specie, & potissimè in substantijs separatis, quæ sunt ipsæ formæ per se existentes: prius intelligitur esse differens forma, & postea intelligitur esse differens hæc signata forma. Nam formæ separatæ consequuntur indiuiduationem per formam: ergo, quod differant formaliter, hoc habent per formam: & quod differant indiuidualiter, hoc habet per hanc formam, quia hoc in eis consequitur ipsam formam. Quare si indiuiduatio in eis est aliquid consequens formam, sicut ibi indiuiduatio sequitur formam, ita differre indiuidualiter sequitur differre formaliter, prius ergo intelligemus, quod substantiæ separatæ differant formaliter, vel secundum formam, quàm differant indiuidualiter, & secundum hanc formam. sed in rebus materialibus eiusdem speciei, ubi differentia est per materiam, non per formam: non possumus intelligere, quod prius differant formaliter, quàm materialiter, vel, quod prius differant formaliter, quàm indiuidualiter, quia si per se, & primo differret formaliter, tunc differret specie, per se ergo, & primo differunt materialiter, vel indiuidualiter, vel secundum formam signatam, & ex consequenti dicuntur differre secundum speciem, & secundum formam. diuersitas ergo secundum formam non secundum se, sed ex consequenti, non facit diuersitatem in specie, sed in numero. Duplex ergo erit numerus: vnus secundum differentiam formalem, & alius secundum differentiam indiuidualem. Sic etiam & duplex erit vnitas, & formalis, & indiuidualis: non quod aliud sit secundum rem hoc vnum, & illud: nec in materialibus, nec in separatis. Nam homo in hoc homine est idem realiter, & hic homo, & angelus in hoc angelo est idem realiter, & hic angelus, & vniuersalia in particularibus sunt idem realiter, quod particularia. Forma, n. & forma signata non dicunt rem aliam, & aliam: plus tamen dicit de alienitate in rebus materialibus forma, & forma signata, quàm in substantijs separatis: nam in rebus materialibus si non est aliud forma signata, quàm forma, est tamen per aliud. Nam quod forma sit forma, hoc habet per se, sed, quod sit signata, hoc habet per materiam. Sicut materia signata, & materia, & si non est aliud, est tamen aliquo modo per aliud, quia, vt supra diximus, accidentia aliquid cooperantur ad signationem materiæ, sed in substantijs separatis forma, & forma signata, nec est aliud, nec per aliud. quia huiusmodi formæ seipsis indiuiduantur, & sunt quod signatum, sed, licet in substantijs separatis forma signata nec sit aliud, quàm forma: nec sit signata per aliud, dicitur tamen, quod signatio ibi est consequens formam, quia prius intelligitur ibi, quod forma sit forma, quàm quod sit signata. Nam, quod ibi forma sit talis forma, & quod sit specifica, hoc, habet secundum se, sed, quod sit signata, hoc habet, quia non est receptibilis in materia. Cum ergo non esse receptibile in materia, sit quædam conditio, consequens illas formas: prius intelliguntur angeli differre formaliter, & secundum spe-

Numerus duplex.

Quæst. im-
mediatè p-
cedente.

ciem: quàm differre indiuidualiter, & secundum numerum, quia, vt tangebamus, sicut signatio est conditio consequens formas illas: sic differre secundum rem signatam est conditio consequens differentiam penes formam. In istis, n. rebus materialibus, quæ possunt differre solo numero, potest esse principalis differentia per materiam, quia in his, quæ sunt idem specie, non est principalis differentia per formam, vt est forma, sed per materiam, vel per formam, vt est in materia: in separatis verò, quæ semper differunt specie, semper principalis differentia est per formam. Est itaque numerus, & multitudo tam in angelis, quàm in rebus materialibus ex vnitatibus substantialibus, siue accipiantur vnitates secundum formam simpliciter, siue secundum formam signatam: diuersimode tamen reperiuntur tales numeri, & vnitates in substantijs separatis, & in rebus materialibus, vt patet per habita. sed sicut potest esse numerus, & multitudo constituta ex vnitatibus substantialibus, sic, cum vnum conuertatur cum ente, oportet dare numerum, & multitudinem ex vnitatibus accidentalibus, & quia inter prædicamenta accidentalium non est dare nisi duo prædicamenta realia: Quantitatem, s. & Qualitatem: cætera verò prædicamenta, vel dicunt ipsum ordinem, vt relatio: vel dicunt quantitatem, vel qualitatem sub aliquo ordine, vt alia sex prædicamenta, de quibus agitur in 6. principijs: vnitates ergo reales accidentales, vel sumuntur ex quantitate, vel ex qualitate.

Cum ergo quæritur: vtrum in angelis sit numerus, si loquamur de numero constituto ex vnitatibus substantialibus: sic in angelis est numerus, quia sunt ibi plures vnitates substantiales: siue accipiantur huiusmodi vnitates secundum formam, siue secundum formam signatam. Sed si loquamur de numero constituto ex vnitatibus quantitatis, sic in angelis non est numerus, quia ibi non est quantitas, hic est, n. ille numerus, de quo considerat Arithmetica, & talis numerus causatur ex diuisione continui, vnum, n. quod est principium huiusmodi numeri, realiter est idem, quod continuum. Eadem enim quantitas, vt perficit rem per cõparationem ad partes, dat ei, quod sit quid continuum, vt perficit eam secundum se: dat, quod sit quid vnum, quod est principium numeri, hic est autem ille numerus, qui communi nomine vocatur numerus: largè tamè loquendo de numero, omnis multitudo ex quibuscunque vnitatibus constituta potest dici quidam numerus. Tertio autem si loquamur de numero constituto ex vnitatibus qualitatis, non solum in Angelis est numerus, & multitudo, sed etiam in vno, & eodè Angelo est talis multitudo, quia in vno, & eodem sunt multæ qualitates: vt multæ naturales potentia: vel multæ operationes, vt in vno, & eodem Angelo est intellectus, & voluntas: & est ibi intelligere, & velle, quæ sunt actiones talium potentiarum. In Angelis itaque est numerus, & non est numerus: non est autem ibi numerus, quæ est species quantitatis, qui constituitur ex vni-

Prædicamē
torū quantā
dicant rē,
vel ordinē.

ex vni-

ex unitatibus quantitativis, quæ communi nomine dicitur numerus, & tamen ibi numerus constituitur ex unitatibus substantialibus, vel ex unitatibus qualitativis, qui potest dici numerus: loquendo de numero large, secundum quod quilibet multitudo dicitur numerus.

RESP. AD ARG. ARTIC. II.

AD primum cum dicitur, quod differre numero est differre per materiam; Respondetur, quod verum est, cum aliqua differunt solo numero, vel cum aliqua prius intelliguntur differre individualiter, quam formaliter, vel per formam, quam per formam signatam: Angeli autem non differunt solo numero: immo quot sunt angeli, tot sunt species Angelorum, ut infra patebit: nec differunt angeli prius individualiter, quam formaliter, vel prius per formam signatam, quam per formam. Quia, ut diximus, sicut in eis individuatio, & signatio est aliquid consequens formam; ita differre individualiter, vel secundum formam signatam, est aliquid consequens ad differre formaliter, vel secundum formam. Inde est, quod in solutione principali tantam mentionem fecimus de differentia secundum formam signatam, & secundum formam, ut sic poneremus in Angelis utranque differentiam, ut nullam in eis poneremus materiam.

Ad secundum dicendum, quod in angelis non est numerus, qui est species quantitatis. Et per hoc patet solutio ad tertium, quia talis numerus est ille, qui causatur ex diuisione continui. Per hoc etiam patet solutio ad quartum, quia de tali numero considerat Arithmeticus, qui est species quantitatis, & qui causatur ex diuisione continui, quem numerum non ponimus in angelis.

RESOLUTIO DV B. I.

Angelorum numerus ab Orbium celestium numero capi non debet: ratione repugnantie, actionum, & finium.

AD id autem, quod querebatur: utrum accipiendus sit numerus Angelorum, vel substantiarum separatarum secundum numerum orbium; dici debet, quod Philosophus in 12. Metaph. hanc questionem pertractans, dixit tot esse intelligentias, quot sunt orbes. Commentator etiam in 3. de anima vult, quod quia sola forma prima, i. solus Deus est liberatus ab omni potentialitate, ceteræ autem formæ habent aliquam potentialitatem admixtam: ideo diuersificantur in essentia, & quiditate quoquomodo, i. differunt in eis quiditas, & essentia. Propter quod sciendum, quod natura rei dicitur quiditas, ut comparatur ad intellectum: dicitur autem essentia, ut dat esse. Illud autem non diuersificatur in essentia, & in quiditate, quod ita nudum, & purum habet esse; sicut nudum, & purum est obie-

Actum intellectus, quod eius essentia non habet esse per aliquid superadditum. Et quia omnis alia essentia à prima habet esse per aliquid superadditum, nec existit nuda, & pura, sicut nuda, & pura potest ab intellectu intelligi: ideo omnis alia forma à forma prima diuersificatur quoquomodo in quiditate, & essentia, & habet aliquam potentialitatem admixtam. Addit autem idem Commentator, quod nisi esset hoc genus entium, quod scimus in scientia de anima: non possemus intelligere multitudinem in rebus abstractis. Vult, n. in eodem 3. idem Commentator, quod in nostro intellectu est aliquid simile formæ, & aliquid simile materiæ, & hoc necesse est esse, ut ait, in omni intelligentia abstracta, quæ intelligit aliud à se, & si hoc non esset, ut ait, non esset multitudo in abstractis: ex potentialitate ergo, quæ est in rebus abstractis, ut quia intelligunt aliud à se, & quia perficiuntur per aliquid aliud, & quia habent potentialitatem aliquam admixtam, oportet dicere, quod possit esse multitudo in substantijs separatis. Sed quanta sit ista multitudo, & in quo numero sint substantiæ separatae; ipse sequens opinionem Philosophi dicit, tot esse tales substantias, quot sunt orbes.

Ad quod ponendum tangit triplicem rationem, secundum quod in arguendo tetigimus. Nam ne ponat substantias separatas diminutas, & ne ponat eas ociosas, & ut saluet, quod sua perfectio est finis morus: posuit nullam intelligentiam esse nisi mouentem, quia ex quo potest moueri, diminuta esset in perfectione, nisi moueretur: & etiam videretur esse ociosa, & sua perfectio non esset finis motus. Philosophus autem in eodem 12. super hoc substantari posse videtur, quod omnis natura, & substantia, in qua non est possessio materiæ, i. quæ est immaterialis: est ponenda per se in meliori dispositione, in qua potest esse, & quia secundum ipsum ibidem melior est dispositio, quod moueat, quam quod non moueat: ideo nulla est secundum eum intelligentia non mouens. & quia corpora mota ab intelligentijs sunt corpora supercelestia; ideo dixit accipiendum esse numerum intelligentiarum secundum numerum celorum. Fundant ergo se tam Philosophus, quam Commentator in dispositione, & in ordine vniuersi, ut ponant numerum abstractorum secundum numerum orbium. sed hoc ponere non est vniuersum bene disponere, & ordinare, sed est ipsum confundere. Nam sicut est ordo in corporibus, sic multo magis est ordo in spiritibus: sicut ergo non omnia corpora acceperunt tanquam motores appropriatos Angelos, sed solum suprema corpora habent tales appropriatos motores: sic nec omnes Angeli immediatè administrant corpora, nec sunt immediati motores appropriati corporibus, sed solum infimi angelorum. Confusio, n. esset in vniuerso, si quodlibet corpus haberet appropriatum motorem angelum, quia iam videretur, quod omnia corpora essent valde nobilia. Sic etiam confunditur in spiritibus, si omnes spiritus essent infimi. Consideremus, n. in toto ordine vniuersi, ubique

T. c. 47. 48.

Lege Zim.
in contradi-
cti. 3. de anima.
c. 5. Nam &
Auer. exponit
quod in 12.
146.

T. c. 5.

T. c. 12.

* Ordo plā-
rarum, & a-
nimalium.

* Fungo-
rum genus
quoddā di-
citur senti-
re.

* Cochilia
à simplicio
vocatur
Zoophita,
vel planta-
animalia.

vbiunque aspiciamus duo genera rerum, quorū unum est superius, aliud inferius, nunquā genus superius secundum se totum cōiungitur inferiori, nec inferius secundum se totum attingit superius, vt si est dare & genus plātarum, & animalium, dicemus, quōd suprema in plantis attingunt in infima in animalibus. Sunt, n. aliquæ plantæ ita nobiles, quæ participant de conditionibus animalium, vt in eis sit reperire quodammodo differentiam secundum masculum, & feminam, quæ videtur esse propria animalibus. Cōpertū est em̄ tales arbores, qñ p̄pinquæ sunt masculinæ feminis, q̄ vberiores produciunt fructus: sic et aliqua animalia parū differūt à plātis. Et, n. quoddam * genus fungorum, quod dicitur sentire, vt si subito euellatur, facilius carpitur: si autem prius sentiat manum, quā euellatur, stringit se, & difficilius colligitur. Et quia quicquid sentit est animal: dato, q̄ talia sentiāt, & sint animalia: parum differunt à plantis. Sic etiam sunt quædam * animalia fixa lapidibus: sicut cochilia maris, quæ videntur esse quasi plantæ, quæ affixæ sint terræ, nec recedunt à loco suæ generationis. Confusio ergo esset in generibus rerum, si totum genus inferius attingeret genus superius, vel si superius secundum se totū iungeretur inferiori. Sic & in proposito, confusio esset in vniuerso, si genus spirituum secundū se totum haberet immediatē actionem in corpora, & moueret corpora: immo qua rōne Philosophi ipsi negabant totum genus corporum habere appropriatos motores spiritus, negare debebant omnes spiritus esse immediatos motores corporum, sed esse aliquos spiritus non mouentes. Multo ergo rationabilius loquitur Dionysius, 6. de di. no. de ordine vniuersi, cū ait, q̄ ipsa diuinitas omnium effectiua: semper est omnia concordans, & est causa indissolubilis concordationis, & ordinis omnium, semper coniungens fines priorum principijs secundorum: vnā, faciens in omnibus conspirationē, & harmoniam pulchræ operationis. Non ergo omnia corpora habent motores appropriatos spiritus, nec omnes spiritus sunt motores corporum: sed suprema in corporibus habent tanquā motores appropriatos, infima in spiritibus. Sic, n. videmus in artificijs, quōd si debet fieri paries, lapis superior secundum se totum non coniungitur inferiori, quia si sic esset, profundaret se vnus lapis in alio, & non esset constitutio, sed magis confusio ædificij. Non ergo totum attingit totum, sed vltimum lapidis superioris attingit supremū inferioris: sic & in naturis rerum non est connexio secundū totum, vt q̄ totum genus superius secundum se totum attingat inferius, vel econuerso: sed semper suprema infimorum attingūt, vltima supremorum, & hoc modo in vniuerso refulget decor, ordo, & connexio.

Ostenso, q̄ est dare spiritus aliquos nō mouētes, volumus soluere tam ad mētem Philosophi, quā ad mētem Commentatoris. Nam cū ait Philosophus, q̄ nō potest esse melior dispo-

A sicio in intelligentia, quā, quōd moueat, in quo innuit optimā dispositionem intelligentiæ esse in mouendo, dicemus, q̄ prout in his, quæ de generatione edidimus, hæc propositio Philosophi repugnat ordini intelligentiarum, ordini actionum, & ordini finium. Ordini quidem intelligentiarum, quia infima in intelligentijs dignum est attingere corpora, sicut suprema in corporibus dignum est attingere intelligentias. Si ergo optimum esset in intelligentia mouere corpora, optimum esset ei esse in gradu infimo, qđ nullus diceret: optimitas, n. superioris nūquā est ex eo, q̄ coniungitur inferiori. sed illa sunt minus nobilia, & minus optima inter superiora, quæ non possunt consequi perfectiones suas, nisi coniuncta inferioribus, sicut anima nostra tenet infimum locū in genere substantiarum separatarū: eo, q̄ perfectiones suas est apta nata cōsequi per inferius, vt per corpus. Repugnat etiam hoc ordini actionum. Nam cum sit duplex actio: vna interior, vt intelligere: alia exterior, vt mouere corpora; non potest poni felicitas, vel optimum intelligentiæ in bono exteriori, vel in motu, sed erit in actione interiori, vt in contemplatione Dei.

Tertio hoc repugnat ordini finium, quōd intelligentia sit propter motum, & q̄ optima sua dispositio sit in mouendo. Hoc, n. ordo finium non admittit: nam hoc requirit talis ordo, q̄ finis sit melior his, quæ sunt ad finem. Non ergo erit intelligentia propter motum: tanquā propter finem, & per consequens, non erit sua optima dispositio in mouendo. Quod si dicatur, q̄ optima dispositio intelligentiæ est in mouendo; non, q̄ motus sit suum optimum, sed quia per motum consequitur optimum, vt quia consequitur similitudinem Dei. quia ex hoc est causa, sicut Deus est causa, quod videntur sonare, tā verba Philosophi, quā Commentatoris in 12. Metaph. cum ait, q̄ perfectio intelligentiarum est finis motus. i. finis acquisitus per motum. vt quia intelligentiæ mouendo acquirunt hunc finem, diuinam, i. similitudinem, in qua cōsistit earum perfectio; Dicemus, q̄ multo maiorem similitudinem consequuntur angeli intelligendo, & diligendo Deum, & habendo immediatam actionem circa Deum, quā mouendo corpora. Superstitiosum, n. fuit Philosophorum eloquium, tantam felicitatem ponere in motu supercelestium corporum, & tantam Dei similitudinē ibi ponere, cum valde modica respectiue sit similitudo illa, per actionem, n. inferiora modica potest esse similitudo ad Deum, sed magna est similitudo per actionem circa ipsum Deum. Verum quia intellectus hominis non quæscit, diceret fortē aliquis, quōd maior est similitudo angeli ad Deum: amando, & diligēdo ipsum, & cū hoc mouendo corpora, quā si corpora nō moueret. Nā cū vna operatio nō impediāt aliā, quā tūcūq; ista sit modica similitudo: addita illi, facit maiore similitudinē. Nā vt dī in Etich. Felicitas cōnumerata cū minimo bonorū est eligibilior.

Dice.

Liber de
generatio-
ne prius e-
dit*, quā
secundus
sententiā
à Doctore.

Anima cur
infima in-
telligentia-
rum.

Felicitas
i qua actio-
ne cōsistat.

Finium or-
do qui.

T. co. 48.

Angelus tan-
diu moue-
bit cœlos,
quādiu erit
impletus e-
lectorū nu-
merus.

Dicemus ergo, q̄ Angeli superiores illumināt inferiores : per quam illuminationem aliquo modo regulantur in ipsis motibus corporum . nam tandiu angeli mouebunt cœlos, quādiu erit impletus numerus electorum . Si ergo ad hunc finem ordinant angeli motum cœlorum, quia ex fine sumitur regula eorum, quæ sunt ad finem : superiores angeli illuminando inferiores de his, quæ spectant ad ordinem saluandorum : aliquo modo sunt causa motus cœlestium, cum propter hunc finem ipsi moueant . Vel si volumus dicere, quod finis Angelorum in motu corporum est, vt impleant Dei voluntatē eo ipso, q̄ multa reuelantur inferioribus angelis per superiores de his, quæ sunt à Deo volita, Consequens est, q̄ etiam hoc modo habeant angeli superiores aliquam causalitatem super motum supercœlestium corporum . sed dato, quod nullam causalitatem haberent: si Angeli mouentes cœlos, in hoc consequuntur aliquam similitudinem Dei: angeli superiores illuminātes eos, multo maiorem similitudinem consequuntur. Cæteris .n. paribus multo maior similitudo est diligere, & intelligere Deum, & illuminare angelos, quā diligere, & intelligere Deum, & mouere cœlos.

Angeli nō
mouentes
cœlos cur
non sint o-
ciosi.

Soluta radice, & ratione Philosophi : non est difficile soluere rationes Commentat. Nam cum dicitur, quod omnis intelligentia mouet, quia tunc haberet esse diminutum, si non moueret; dici debet, quod non mouentes, sunt superiores, & illuminant mouentes : non ergo habent nō mouentes esse diminutum, si non mouent, sed perfectum, cum illuminare angelos sit quid perfectius, quā mouere cœlos.

Quod vero addebatur, quod tunc essent intelligentiæ, non mouentes ociosæ: dici debet, quod ociosum est, quod priuatur actione p̄pria : actio autem propria intelligentiarū est intelligere: hac autem actione magis pollent, non mouentes, quā mouentes. vel dici debet, q̄ non sunt ociosæ, nō mouentes, quia per actiones suas in Deum feruntur, & angelos inferiores illuminant.

Quod autem addebatur, q̄ perfectio intelligentiarum debet esse finis motus; dici debet, quod perfectio earum non est finis acquisitus per motum, nec finis acquisitus per operationem, quam habent circa aliquam rē creatam, sed circa Deū, q̄ si tamen aliquam perfectionem volumus assignare in angelis ex actione, quam habent circa res creatas; dicemus, q̄ multo perfectior actio est, habere actionem in spirituales substantias, & illuminare Angelos, quā habere actionem in corpora, & mouere cœlos.

RESP. AD ARG. DV. I.

Argumenta autem tria prima sumpta ex tribus propositionibus Comment. solutum est per iam dicta.

Ad quartum autem dici debet, quod vniuersum est bene dispositum, & ordinatum, sed non

A oportet in re bene disposita, & ordinata, quod quodlibet superius habeat immediatē actionem in inferiora; sed quod habeat actionem huiusmodi, secundum quod requirit ordo, & connexio vniuersi. Ordo autem, & connexio vniuersi requirit, quod Angeli superiores habeant actiones in inferiores: ipsi autem inferiores in corpora superiora. Huiusmodi autem superiora corpora in inferiora, & sic totum vniuersum est bene ordinatum, & connexum. Vel possumus dicere, quod quædam cōnexio est vniuersaliter inter spiritus, & corpora. nam spiritus assistentes, & cōtemplantes, sunt in cœlo empyreo: ministrantes verò sunt in alijs corporibus. Propter quod nullus est spiritus, qui non attingat aliquo modo aliud quod corpus, propter quod totum vniuersum est bene connexum, & per consequens bene dispositum.

B Vel possumus dicere, quod omnes Angeli habent aliquo modo actionem in corporalia. Nam aliqui Angeli custodiunt homines, vt inferiores, & superiores illuminant eos: ex qua illuminatione iuuantur inferiores, vt melius sciant homines custodire. Omnes ergo habent actiones aliquo modo circa corpora. quia vel mouent cœlos, vel custodiunt homines, vel illuminant hos, & illos: ex qua illuminatione, etsi non sunt causa motus cœli: saltem sunt causa custodiæ hominum, quia in multis superiores Angeli illuminant, & docent inferiores, qualiter debeant homines custodire: & quia omnia ista corporalia sunt quodammodo propter homines, & ordinata in obsequium hominis; ideo Angeli superiores per illuminationes eorum aliquid cooperando ad custodiam hominum, dici possunt quodammodo toti corporali creaturæ adiutorium perhibere, quæ tota quodammodo tendit in obsequium hominis.

RESOLVTIO DV. II.

Angolorum multitudo ingens est: idq̄ patet ex vniuersi connexione, decore, & perfectione.

Did autem, quod quærebatur: vtrum Angeli sint in valde paruo numero; dici debet, quod Philosophi posuerūt Angelos in satis paruo numero. Nam

D quos nos dicimus Angelos, Philosophi intelligētiās vocabāt. Auicēna .n. posuit intelligentias esse in valde paruo numero, quia posuit eas esse tantum 10. secundum numerum 10. spherarum. Posuit .n. 9. sphaeras cœlestes, & decimam sphaeram esse actiuorum, & passiuorum. pp̄ qd̄ posuit esse 10. Angelos, vel 10. intelligentias. 9. mouentes 9. sphaeras cœlestes, & decimam præsentē sphaeræ actiuorum, & passiuorum, quam dixit esse datorē formarū. Philosophus verò in 12. Metaph. posuit ēt̄ intelligentias esse in paruo numero: posuit tamen eas in maiori numero, quā Auicēna. vnde dixit esse numerum intelligentiarum secundum

T.c. 41.4
& i toto

dem numerum motuum cœlestium. Nam quæuis sint tantum 7. Sphæræ planetarum, quilibet tamen Planeta mouetur diuersis motibus, ita tamen, quod præter sphæræ planetarum, dicunt Mathematici esse deferentes, & epicyclos. Philosophus tamen de motibus planetarum videtur exequi opinionem Odoritij, & Chilonij, qui non per epicyclos, & eccentricos, sed per sphæræ deferentes, & reuoluentes, saluant apparentiam planetarum, ut si Sol mouetur ab oriẽte in occidẽs, & reuertitur ad oriẽs motu diurno, & mouetur à meridie in septentrionem, & reuertitur ad meridiem motu annuo: secundum opinionem istorum hoc non est, quia eccentricus solum secundum vnâ partem declinât ad meridiem, & secundum aliâ ad septentrionem, sed quia est aliqua sphæra reuoluens sphæram Solis, secundum quam reuolutionem vergit Sol in vna parte anni ad meridiem, ut in hyeme, & in alia ad septentrionem, ut in æstate. Ideo motus iste dicitur annuus, quia in anno completur, sicut & alius dicebatur diurnus, quia in die naturali perficitur. Odoritius ergo, & Chilonius, quia videbant planetas moueri diuersis motibus, ut saluarent omnes apparentias, posuerunt sphæræ deferentes corpora planetarum, & sphæræ reuoluentes. Diuersificati tamẽ sunt in numero sphærarum. Nam Odoritius computat in cœlo 47. motus. Chilonius verò addidit tam Soli, quàm Lunæ duos motus. cuilibet autem motui dabat duas sphæræ. propter quod posuit quatuor sphæræ Soli, & quatuor Lunæ supra illud, quod posuerat Odoritius. ii ergo addantur ad 47. fiunt 55. Philosophus ergo non dat in hoc opinionem suam, quot sint cœlestes motus: sed hoc ponit pro fundamento, quod quot sunt motus cœlestes, tot sunt intelligentiæ, & non plures: propter quod si sunt huiusmodi motus 47. ut voluit Odoritius, totidẽ erunt intelligentiæ: ii. 55. ut ponebat Chilonius: totidem etiam erunt.

Nos autem non in tam paruo numero, ut quod sint 10. vel 47. vel 55. sed in valde magno numero ponimus angelos. Nam præter sphæræ cœlestes motus, damus cœlum non motum, ut empyreũ, quod factum mox sanctis Angelis est repletum. Vnde & Beda ait de hoc cœlo, quod mox, ut creatum est, sanctis angelis est repletum. Et exponit illud Iob: Vbi eras, cum me laudaret astra matutina, de angelis, qui sunt astra illius cœli, sicut ergo stellæ visibiles ornates hoc cœlum fidereũ, nobis visibiles sunt in valde magno numero, sic secundum Sanctos astra matutina ornantia cœlum empyreum, sunt in valde magno numero. Est autem Sanctorum positio ponentium in valde magno numero angelos multo rationalior positione Philosophorum ponentium eos in tam paruo numero. Quod duplici via inuestigare possumus. Prima via sumit ex connexionem vniuersi. Secunda ex eius decore, & perfectione.

Prima via sic patet: Nam, ut supra diximus, non est vniuersum conexum; eo, quod totum genus superius secundum se totum attingat inferius, sed secundum infimam partem, & quantum nobis

Alius est genus, tãtò secundum plus superat, quàm attingat. quia plus est ibi de magis nobili superante, quàm de minus nobili attingente. si ergo angelorum genus, quod est ita nobile, mouet corpora; hoc erit secundum infimam sui partẽ. Pauci ergo erunt mouentes, & plures erunt excellentes. propter quod vltra numerum motuum cœlorum, dabimus multos angelos non mouentes. Secundo hoc patet ex perfectione vniuersi. Nam perfectio vniuersi requirit, quod semper nobiliora excedant minus nobilia, & formalia materialia. ut si aqua est formalior terra, creditur esse decupla, quàm terra. & si aer est formalior aqua, creditur esse decuplus ad aquam, & centuplus ad terram: propter quod plus est aer solus, quàm aqua, & terra. Ignis autem, qui est formalior omnibus elementis, creditur esse decuplus ad aerẽ, centuplus ad aquam, millecuplus ad terrã: propter quod plus est ignis, quàm sint omnia alia elementa. hoc ergo modo Deus ligat numeris elementa. quia secundum proportionem numeralem, vel secundum proportionem decuplam se excedunt, quod si vltra elementa in corporibus ascendamus, videbimus supercœlestia corpora quasi formalia sine proportionem excedere sphæram actiuorum, & passiuorum: immo huiusmodi sphæra actiuorum respectu totius cœli, meretur quasi vocari punctus. decor ergo, & perfectio vniuersi requirit secundum ea, quæ videmus in istis corporalibus, quod multitudo spirituum excedat multitudinem omnium corporum. quia multo magis spiritus nobilitate, & formalitate excedunt omnia corpora, quàm quæcunque corpora excedant alia corpora. hoc est ergo, quod ait Dionysius 14. c. de angelica Hierar. quod multæ sunt beatæ militiæ supermundialiũ intellectuũ, superantes infimam, & coarctatam materialium multitudinem.

RESP. AD ARG. DVB. II.

AD primum dicendum, quod quæ sunt propinqua Deo, sunt magis vnita, & per consequens quodlibet eorum est magis vnum, & magis simplex: arguit ergo argumentum, quod quilibet angelus est magis vnitus, & magis simplex, quàm quodlibet corpus. sed propter hoc non tolluntur ab angelis gradus, quin aliqui sint simpliciores alijs, secundum quos gradus potest accipi magna angelorum multitudo.

AD secundum dicendum, quod creaturæ distant à Deo sicut numeri distant ab vnitatem. & verum est, quod corporalia se habent quasi numeri remoti: angeli vero tanquam numeri propinqui. bene ergo concluditur ex hoc, quod angeli sunt simpliciores corporibus, sed non, quod sint in minori multitudine, quàm corpora. Nam etsi angeli sunt inter Deum, & corporalia: ipsa tamen corporalia in infinitum distant à Deo, sic etiam angeli in infinitum distant. sunt ergo angeli numeri propinquiores vnitati, id est Deo, quàm corporalia: tamen in infinitum possent multiplicari tales numeri, siue huiusmodi angelorum, cum

Elementorum
mutua
proportio.

Angelorum
numerus
iuxta Theo-
logos.

Iob 38.

Angeli
Deo pro-
pinquiores
plures vni-
tati, quàm
corpora
remotiora.

li, cum sit infinita distantia inter corporalia, & Deum. Numeri ergo propinqui vnitati, qui sunt inter vnitatem, & numeros parum distantes ab vnitatem, sunt pauci. sed si diceretur numeri propinqui vnitati per respectum, vt quia essent propinquiore alij: attamen illi, qui essent propinquiore, in infinitum distarent ab vnitatem, optimè sequeretur, quòd illi numeri sic propinquiore essent simpliciores, quàm magis distantes, sed non sequeretur, quòd tales numeri essent pauci, quia inter numeros in infinitum ab vnitatem distantes, & ipsam vnitatem possunt esse valde multi numeri, & etiam infiniti numeri. possunt ergo esse, & sunt multæ spirituales substantiæ inter Deum, & ista corporalia. Et si vellet Deus: semper posset facere plures spirituales substantias, & semper plures in infinitum: nunquam tamen essent actuales substantiæ in infinitum. Eandem ergo vim habet argumentum primum, & hoc secundum. propter quod solutio huius secundi clarius dat intelligere, quomodo debeat solui primum.

Ad tertium dicendum, quòd ✱ incorruptibilia, & ea, quæ sunt nobilia: fortè non multiplicantur secundum numerum tantum, vt q̄ sint multi Soles, vel multæ Lunæ: bene tamen multiplicantur secundum speciem, vt est Sol, & Luna, & Mars, & multa talia corpora specie differentia. Dicimus autem fortè, quia dubium est de aliquibus corporibus celestibus: vtrum differât specie, vel solo numero. sed quicquid est de differentia numerali, de differentia tamen secundum speciem non est dubium, quin faciat ad decorem vniuersi esse multa huiusmodi nobilia.

RESOLVTIO DVB. III.

*Angellorum multitudinem quamvis, Natura duce,
venari possumus ; eorum tamen numerum
certum, ac determinatum sci-
re non valemus.*

A Did autem, quod quærebat^{ur} virū
numerus Angelorum sit nobis notus, &
determinatus; dici debet, quòd si esset
vera Philosophorum opinio, q̄ non
essent plures angeli, nisi quot sunt spheræ subie-
ctæ motui : sicut posuit Auic. satis esset leue in-
uestigare numerum Angelorum, quia cum du-
plex sit motus: vnus ad situm, alius ad formam,
& nouem sint spheræ cœlestes motæ secundum
situm: vna autem sit sphaera actiuorum, & passi-
uorum subiecta motui non solum ad situm, sed
etiam ad formam, essent 10. Angeli iuxta huius-
modi 10. sphaeras. Vel si vera esset positio Phi-
losophi, quòd tot essent intelligentiæ, nō solum
quot sunt sphaeræ deferentes astra, sed quot sunt
motus astrorum, quibus propter diuersitatē mo-
tuum oportet dare non solū sphaeras, sed & eccē-
tricos, & epiciclos, vt nunc Mathematici sentiūt,
vel quibus astris, sic diuersimodè motis: oportet
dare nō solum sphaeras deferentes, sed etiam re-
uoluentes, vt senserunt antiqui Mathematici :

A quorum opinionem recitat Philosophus in 12. Meta. si ergo sic esset, quod huiusmodi motus celestes possemus percipere, vel sensu, vel instrumentis, vel ratione, ut tradit Cōment. in 12. Meta. sicut haberemus viam ad inuestigandum numerū huiusmodi motuum: sic haberemus viam ad inuestigandū numerū Angelorum. sed quia nulla istarū opinionū est vera: immo ✽ p̄ter Angelos mouentes cœlos, est dare angelos assistentes, & ministrantes, & deditos ad custodiam hominū, quia numerum astroꝝ non possumus sufficēter cognoscere naturali intelligentia nisi reuelatione diuina super hoc fuerimus edocti: scire nō poterimus determinare Angelorum numerū. cū ergo quæritur vtrum sit nobis ✽ notus numerus Angelorum: aut loquimur de huiusmodi noti-

* Confimi
le infra att.
3. & dubita
tiue nō lo-
quif de om-
nibus. quia
vnulquisq;
Planctarum
facit vnā
spēm, vt ait
infra att. 3.
Via 3. Vbi
videre lice-
t in nro scho-
lio opusio-
nū diuerfi-
tatem.
Sed dist. 17.
q. 2. art. 1. ait
esse multas
stellas nu-
mero alias
à Planetis,
collocatas
aut in vno,
& eodē cor-
pore. Iota-
a sphaera.

CONTRA
DICTIO.
* Eccentrici, & epicy-
cli cōcedun-
tur hic ex
necessitate.
In Hez. 1, p.

r 16 neqz
elle pique
cuz; hoare
cette. M
he hupz
justa an
tutu kua
tramite se
rono. Ud
fiut vid
coctan li
fiut, v. e
infrad i r
2. q 2 at 4.
inte. ol.

* Argel-di
tur air me
ter argel-s
mouche: c
los - co-ra
Ar. 12. Mo
t. c. 48.

*Angelus
nūc est
quō fit no-
bis puer.

† Enim leg
misi eam
mi

Anima in
Orizzonte
distinta!

Aíla huma
na e: q:
G Ozer.

Amintă de
frumusețe